

Ystävyuden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Ystävyyden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Metsäpeura (*Rangifer tarandus fennicus*). Kuva Ari Meriruoko.

© Metsähallitus 2008

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-602- 8 (pdf)

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2008
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	19.12.2007
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	626/623/2005
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	Erityinen luonnonsuojelualue, luonnonpuisto, vanhojen metsien suojeluohjelma, rantojensuojeluohjelma, soidensuojeluohjelma		
ALUEEN NIMI	Ystävyyden puisto sekä siihen rajoittuvat ohjelmakohteet		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Juortanansalon alue (FI 1200208, FI 1200763) Ulvinsalon alue (FI 1200225) Elimyssalon alue (FI 1200220) Lentuan alue (FI 1200251) Iso-Palonen ja Maariansärkät (FI 1200252) Riihivaaran alue (FI 1200201)		
ALUEYKSIKKÖ	Pohjanmaan luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Ystävyyden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	Ystävyyden puiston perustamistarkoitus on alueesta vuonna 1990 vahvistetun lain nojalla suojella Kainuun metsä- ja suoerämaiden, järvien ja harjujen luontoa sekä metsäpeuran elinympäristöjä. Lisäksi puiston tehtävänä on edistää Suomen ja Venäjän välistä ympäristönsuojeluyhteistyötä. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään ne keinot, joilla perustamistavoitteet toteutetaan ja alueisiin kohdistuvat erilaiset intressit sovitetaan yhteen. Ystävyyden puiston läheisiä alueita on mukana sekä rantojen että vanhojen metsien suojeluohjelmissa. Rantojensuojeluohjelma koskettaa Lentuaa, ja siltä osin on olemassa työryhmämietintö ohjelmakohteiden liittämistä Lentuan luonnonsuojelualueeseen. Vanhojen metsien suojelu tullaan toteuttamaan perustamalla kohteista erillisiä suojelualueita. Natura 2000 -ohjelmassa nämä Ystävyyden puiston osa-alueet sekä niihin liittyvät suojeluohjelmakohteet ovat kukin omassa, mutta läheisten alueiden kanssa yhteisessä rajauksessa. Ystävyyden puiston osa-alueet ovat mukana Kainuun maakuntakaavassa 2020. Ystävyyden puisto ympäristöineen on yksi Kainuun luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämisen painopistealueista. Hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2007–2017 keskittyy luontomatkailun toimintaedellytysten parantamiseen. Osa levähdyspaikoista varustetaan siten, että niitä voidaan käyttää tilapäisluonteisesti yksinoikeudella esimerkiksi matkailutoimintaan. Nykyinen reitistö ja palveluvarustus vastaavat kysyntää ja mahdollistavat nykyistä suuremmatkin kävijämäärät. Tästä syystä suunnittelu- ja jaksolla ei juurikaan rakenneta uusia reittejä tai palveluja, vaan alueen hoidossa keskitytään nykyisten rakenteiden ja palveluiden laadukkaaseen ylläpitoon.		
AVAINSANAT	erityiset luonnonsuojelualueet, Natura-alueet, luonnonmetsät, lähialueyhteistyö, rajapuistot, luonnonpuistot, Itä-Kainuu		
MUUT TIEDOT	Hoito- ja käyttösuunnitelman ovat kirjoittaneet Kristiina Hoikka, Ari Meriruoko ja Eeva Pulkkinen.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 38		
ISSN	1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-602-8
SIVUMÄÄRÄ	148 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2008
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	19.12.2007
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	626/623/2005
TYP AV SKYDDSOMRÅDE /SKYDDSPROGRAM	Särskilt naturskyddsområde, naturreservat, skyddsprogrammet för gammal skog, strandskyddsprogrammet, myrskyddsprogrammet		
OMRÅDETS NAMN	Vänskapens park samt programobjekt som gränsar till den		
NATURA 2000 -OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Juortananasalo-området (FI 1200208, FI 1200763) Ulvinsalo-området (FI 1200225) Elimyssalo-området (FI 1200220) Lentua-området (FI 1200251) Iso-Palonen och Maariansärkät (FI 1200252) Riihivaara-området (FI 1200201)		
REGIONENHET	Österbottens naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Vänskapens park		
SAMMANDRAG	Syftet med inrättandet av Vänskapens park är med stöd av lagen om området, som stadfästes 1990, att skydda ödemarksskogarna och myrödemarkerna samt sjö- och åsnaturen i Kajanaland och skogsvildrenens livsmiljö. Dessutom är det parkens uppgift att främja miljöskyddssamarbetet mellan Finland och Ryssland. I skötsel- och användningsplanen presenteras metoder för att uppnå målen med inrättandet av parken och samordna de olika intressen som riktas mot områdena. Områden i närheten av Vänskapens park ingår såväl i strandskyddsprogrammet som i skyddsprogrammet för gammal skog. Lentua berörs av strandskyddsprogrammet, och till denna del finns det ett arbetsgruppsbetänkande om att programobjekten ska fogas till Lentua naturskyddsområde. Skyddet av gammal skog kommer att genomföras genom att det inrättas skyddsområden som är separata från objekten. I Natura 2000 -programmet finns en egen avgränsning för vart och ett av dessa delområden av Vänskapens park samt de skyddsprogramobjekt som hänför sig till dem som dock är gemensam med de närbelägna områdena. Delområdena av Vänskapens park ingår i Kajanalands landskapsplan 2020. Vänskapens park jämte omgivningar är ett av de områden som prioriteras när naturturismen i Kajanaland och användningen av naturen för rekreatiönsändamål utvecklas. Skötsel- och användningsplanen för 2007–2017 tar fasta på att förbättra verksamhetsförutsättningarna för naturturismen. En del av rastplatserna utrustas så att de tillfälligt kan användas med ensamrätt för t.ex. turistverksamhet. De nuvarande lederna och den nuvarande serviceutrustningen motsvarar efterfrågan och möjliggör även större antal besökare än för närvarande. Av denna anledning byggs det just inga nya leder eller tjänster under planeringsperioden, utan vid skötseln av området koncentrerar man sig på att upprätthålla en hög klass på de nuvarande konstruktionerna och tjänsterna.		
NYCKELORD	särskilda naturskyddsområden, Natura-områden, naturskogar, närområdessamarbete, gränsparker, naturreservat, Östra Kajanaland		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Kristiina Hoikka, Ari Meriruoko och Eeva Pulkkinen.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonnsuojelujulkaisuja. Sarja C 38		
ISSN	1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-602-8
SIDANTAL	148 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	

Sisällys

1 Johdanto	9
1.1 Ystävyyden puiston osa-alueisiin liittyvät suojelukohteet	11
1.2 Suunnitelman toteutus	12
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ	13
2 Luonto ja historia	13
2.1 Yleiskuvaus	13
2.1.1 Osa-alueiden kuvaukset	13
2.2 Geologia ja geomorfologia.....	21
2.3 Vesistöt.....	22
2.4 Luontotyypit.....	22
2.4.1 Ulvinsalon alue.....	23
2.4.2 Elimyssalon alue	26
2.4.3 Lentuan alue	32
2.4.4 Iso-Palosen ja Maariansärkkien alue.....	39
2.4.5 Juortanansalon–Lapinsuon alue	45
2.5 Lajisto.....	51
2.5.1 Ulvinsalon alue.....	52
2.5.2 Elimyssalon alue	53
2.5.3 Lentuan alue	56
2.5.4 Iso-Palosen ja Maariansärkkien alue.....	57
2.5.5 Juortanansalon–Lapinsuon alue	58
2.6 Historia.....	59
2.6.1 Alueen perustamishistoria	59
2.6.2 Kulttuuriperintö	60
2.7 Nykyinen käyttö	60
2.7.1 Virkistyskäyttö	60
2.7.2 Metsätalous	61
2.7.3 Viranomaistoiminta.....	61
2.7.4 Luontaiselinkeinot.....	62
2.8 Yhteenveto	62
HOITO JA KÄYTTÖ	63
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	63
3.1 Ystävyyden puiston hoidon ja käytön tavoitteet vuosille 2007–2017.....	63
4 Alueiden käytön vyöhykkeet	64
5 Luonnon suojelu ja hoito	68
5.1 Nykytila.....	68
5.2 Tavoitteet.....	70
5.3 Toimenpiteet	70
5.3.1 Luonnontilaisina säilytettävät alueet.....	70
5.3.2 Ennallistaminen ja monimuotoisuuden lisääminen.....	70
5.3.3 Lajiston suojelu	71
5.4 Seuranta.....	71

6 Kulttuuriarvojen suojelu	72
6.1 Nykytila ja tavoitteet	72
6.2 Toimenpiteet	72
6.2.1 Levävaaran ja Latvavaaran erämaatilat	72
6.2.2 Kiinteät muinaisjäännökset	73
6.3 Seuranta	73
7 Luonnon käyttö	74
7.1 Retkeily	74
7.1.1 Nykytila	74
7.1.2 Tavoitteet	76
7.1.3 Toimenpiteet	76
7.2 Marjastus ja sienestys	81
7.3 Kalastus	81
7.4 Metsästys	87
7.5 Poronhoito	87
7.6 Malminetsintä ja kaivostoiminta	90
7.7 Maa-ainesten otto	90
7.8 Puuston käyttö	90
7.9 Matkailun yritystoiminta	90
7.10 Liikenne ja liikkuminen	92
8 Luonto-opastus	95
8.1 Nykytila	95
8.2 Tavoitteet	95
8.3 Toimenpiteet	95
9 Opetus	96
9.1 Nykytila	96
9.2 Tavoitteet	96
9.3 Toimenpiteet	96
10 Tutkimus	97
10.1 Nykytila	97
10.2 Tavoitteet	97
10.3 Toimenpiteet	97
11 Toimenpidesuunnitelmat	98
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	99
12 Hallinnan ja hoidon järjestäminen	99
13 Turvallisuus ja pelastustoiminta	99
14 palvelurakenteiden huolto	99
15 Valvonta	99
16 Yhteistyö	100
17 Resurssit ja aikataulu	100

18 Suunnitelman vaikutusten arviointi	101
18.1 Uhka-analyysi.....	101
18.2 Ekologiset vaikutukset ja vaikutukset Natura-luontotyypeihin.....	102
18.2.1 Ulvinsalon alue.....	102
18.2.2 Elimyssalon alue	102
18.2.3 Lentuan alue	103
18.2.4 Iso-Palosen–Maariansärkkien alue ja Juortanansalon alue	104
18.3 Natura-vaikutusten arviointi.....	104
18.4 Sosiaaliset vaikutukset	105
18.5 Taloudelliset vaikutukset.....	106
Lähteet.....	107
Kirjallisuutta.....	108
Liitteet	109
Liite 1 Priorisoidujen ja muiden luontotyyppien edustavuus (taulukot osa-alueittain)	109
Liite 2 Maankäyttöanalyysi	113
Liite 3 Ystävyyden puiston tutkimuskeskuksen julkaisemat tutkimukset	114
Liite 4 Yhteenvedo saaduista lausunnoista ja Metsähallituksen vastine niihin	140
Liite 5 Ympäristöministeriön vahvistuskirje	147

1 Johdanto

Ystävyiden puisto on yhteisnimitys viidelle Kuhmon kaupungissa ja Suomussalmen kunnassa sijaitsevalle luonnonsuojelualueelle. Puiston perustamisesta annettu laki 488/1990 astui voimaan 1.7.1990. Ystävyiden puisto muodostaa Suomen puoleisen osan suomalais-venäläisestä Ystävyiden luonnonsuojelualueesta, jonka perustamista koskeva Suomen ja silloisen Neuvostoliiton hallitusten välinen sopimus allekirjoitettiin lokakuussa 1989. Venäjän puoleisen osan, Zapovednik Kostomuksan eli Kostamuksen luonnonpuiston, pinta-ala on noin 48 000 ha. Ystävyiden puisto on perustettu suojelemaan Kainuun metsä- ja suoerämaita, järvi- ja harjuluontoa sekä metsäpeuran elinympäristöjä. Näiden päämäärien lisäksi puiston tarkoituksena on edistää luonnon- ja ympäristöntutkimusta sekä suomalais-venäläistä ympäristönsuojeluyhteistyötä.

Tämä suunnitelma määrittelee Suomen puoleisen Ystävyiden puiston hoidon ja käytön periaatteet vuosille 2007–2017.

Ystävyiden puiston hallinnasta ja hoidosta vastaa Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut.

Ystävyiden puisto muodostuu erillisistä osa-alueista. Puistosta annettu laki vuodelta 1990 nimesi puistoon kuuluviksi kaksi aiemmin perustettua luonnonsuojelualuetta sekä samalla perusti kolme uutta luonnonsuojelualuetta:

- Ulvinsalon luonnonpuisto (perustettu lailla kansallis- ja luonnonpuistoista vuonna 1956)
- Juortanansalon soidensuojelualue (perustettu soidensuojeluasetuksella vuonna 1982)
- Iso-Palosen ja Maariansärkkien luonnonsuojelualue (perustettu lailla Ystävyiden puistosta vuonna 1990)
- Elimyssalon luonnonsuojelualue (perustettu lailla Ystävyiden puistosta vuonna 1990)
- Lentuan luonnonsuojelualue (perustettu lailla Ystävyiden puistosta vuonna 1990)

Vuonna 1989 valtioneuvoston vahvistamassa rantojensuojeluohjelmassa olevat Lentuan järven valtion ranta-alueet esitettiin ympäristöministeriön vetämän työryhmätyön lopputuloksena liitettäväksi Lentuan luonnonsuojelualueeseen.

Vuonna 1996 Elimyssalon, Juortanansalon ja Ulvinsalon läheisyyteen perustettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä vanhojen metsien suojelualueita. Nämä esitetään vuonna 2000 päätökseen saadussa Kainuun vanhojen metsien suojelualueiden säädösvalmistelu -loppuraportissa perustettaviksi erillisinä, luonnonsuojelulain mukaisina luonnonsuojelualueina.

Rantojen- sekä vanhojen metsien suojeluohjelmien kohteet ovat ympäristöministeriössä odottamassa säädöspohjaista täytäntöönpanoa.

Asetus Ystävyiden puistosta (489/1990) edellyttää, että puistolle laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma (hks), jonka perusteet eli runkosuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö. Ystävyiden puiston runkosuunnitelma on laadittu vuonna 1993 ja sitä on päivitetty Ystävyiden puiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi vuonna 1997.

Hoito- ja käyttösuunnitelman uusiminen on tullut ajankohtaiseksi, koska koko alueen kuuluminen Natura 2000 -verkostoon edellyttää muiden Natura-alueiden kanssa yhteismitallista suunnitelmaa. Kainuun maakunnallisessa Natura 2000 -alueiden yleissuunnittelutyöryhmässä vuonna 2005 Ystävyiden puiston suunnittelua pidettiin tarpeellisena ja kiireellisenä.

Hoito- ja käyttösuunnitelmalla tarkennetaan luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön periaatteita sekä suunnitellaan alueilla tehtäviä toimenpiteitä siten, että perustamistavoitteet sekä Natura 2000 -verkoston tavoitteet toteutuvat mahdollisimman hyvin. Lisäksi suunnitelman toimenpiteillä sovitetaan yhteen alueeseen kohdistuvia käyttöpaineita sekä kävijöiden odotuksia.

Asetuksen (852/1988) tarkoittama Juortanansalon–Lapinsuon soidensuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma sisältyy Ystävyiden puiston hoito- ja käyttösuunnitelmaan.

Kainuun maakuntakaavassa 2020 Ystävyiden puisto sijaitsee luontomatkailun kehittämisalueella, ja sen osa-alueet on nimetty luontomatkailun palvelukohteiksi.

Suomen Natura 2000 -ohjelmaan kohteet sisällytettiin yhteisön tärkeinä pitämiksi SCI-alueiksi 20.8.1998. Riihivaaran, Elimyssalon, Ulvinsalon ja Iso-Palosen–Maariansärkkien alueiden tietoja täydennettiin valtioneuvoston päätöksellä 8.5.2002. Euroopan komissio hyväksyi boreaalista vyöhykettä koskevan ehdotuksen 13.1.2005. Lisäksi valtioneuvosto on päätöksellään 2.6.2005 ilmoittanut Juortanansalon ja Elimyssalon alueet lintudirektiivin mukaisiksi SPA-alueiksi.

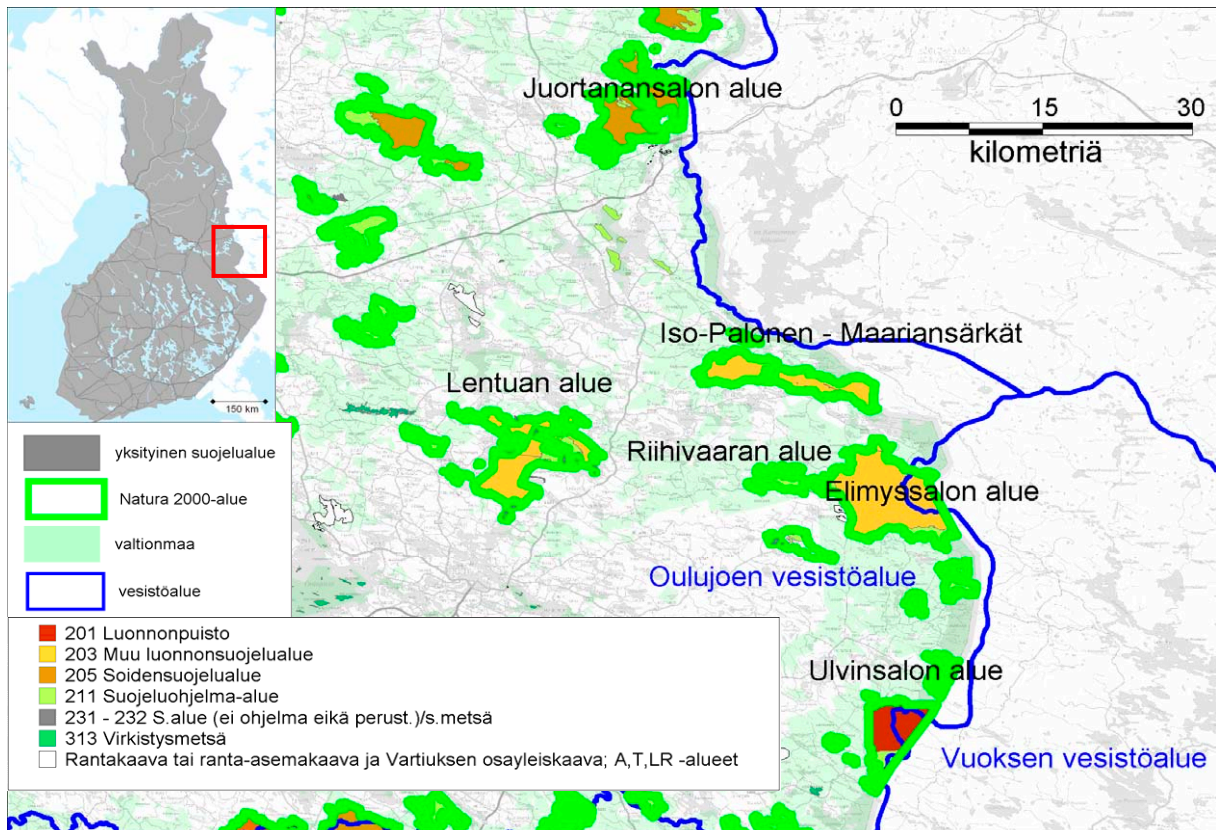
Tähän suunnitelmaan sisältyy varsinaisten Ystävyiden puiston osa-alueiden lisäksi niiden läheisiä Natura-alueita, koska näiden hoito ja käyttö niveltyy toiminnallisesti yhteen.

Osuuspankkien eläkesäätiön omistuksessa oleva Lentuankosken yksityinen luonnonsuojelualue on inventoitu ja suunniteltu samassa yhteydessä maanomistajan ja Kainuun ympäristökeskuksen kanssa sovittujen periaatteiden mukaisesti. Suunnitelma toimitetaan varsinaisesta hoito- ja käyttösuunnitelmasta erillisenä osiona maanomistajan käyttöön. Suunnitelman hyväksyy ja vahvistaa Kainuun ympäristökeskus.

Ystävyiden puiston hoito- ja käyttösuunnitelman suunnittelun alueen muodostavat taulukon 1 alueet (vrt. kuva 1, ks. myös kunkin alueen kuvat kappaleessa 2.1.1; kuvat 2–11).

Taulukko 1. Ystävyiden puiston hoito- ja käyttösuunnitelman suunnittelun alue. SSA = soidensuojelualue, VMO = vanhojen metsien suojeluohjelma-alue, LSA = luonnonsuojelualue, RSO = rantojensuojeluohjelma-alue, YSA = yksityinen suojelualue.

Natura-alue ja pinta-ala	Kohde	Osa-alue	Perustamispäätös
Juortanansalon alue 5 436 ha	FI 1200763	Juortanansalon SSA	Laki 851/1988
		Vanhojen metsien suojeluohjelma	Vnpp 96
	FI 1200208	Natura 2000, toteutustapa metsälaki	Suomen Natura 2000 20.8.1998
Ulvinsalon alue 3 949 ha	FI 1200225	Ulvinsalon luonnonpuisto	Laki 634/1956
		Rajavaara–Kaihlavaaran VMO	Vnpp 96
		Rasivaara VMO	Vnpp 96
Elimyssalon alue 8 293 ha	FI 1200220	Elimyssalon LSA	Laki 488/1990
		Kaita-Kiekin VMO	Vnpp 96
		Juntinsalon VMO	Vnpp 96
Lentuan alue 6 591 ha	FI 1200251	Lentuan LSA	Laki 488/1990
		Lentuan RSO	Vnpp 90
		Osuuspankkien eläkesäätiön YSA	KAY päätös
Iso-Palonen ja Maariansärkät 4 053 ha	FI 1200252	Iso-Palonen ja Maariansärkät LSA	Laki 488/1990
Riihivaaran alue 948 ha	FI 1200201	Vanhojen metsien suojeluohjelma	Vnpp 96

Kuva 1. Ystävyden puiston suunnittelualueiden sijainti, vesistöalueet, rajaukset ja päämaankäyttöluokka.
 © Metsähallitus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005.

1.1 Ystävyden puiston osa-alueisiin liittyvät suojelukohteet

Metsähallituksen ja eräiden luontojärjestöjen kesken käydyissä neuvotteluissa sovittiin luonnonsuojelullisesti arvokkaiden metsiköiden jättämisestä metsätaloustoimien ulkopuolelle. Osa näistä ns. dialogikohteista sijaitsee suunnittelualueen tuntumassa Elimyssalon, Juortanansalon sekä Ulvinsalon lähistöllä. Kohteiden suojelun toteutustavoista päätetään myöhemmin. Perustettuihin suojelualueisiin rajautuvat kohteet pyritään liittämään osaksi kyseistä suojelualueita. Ystävyden puiston osa-alueisiin liittyvät kohteet pinta-aloineen ovat:

- Laamasenvaara (419,8 ha) – liittyy Ulvinsaloon länsipuolelta
- Ulvinsalon pohjoinen, Katajavaara, Ontipanlampi (195,9 ha) – liittyvät Ulvinsaloon pohjoispuolelta
- Juortanansalon eteläosa, Vasamonaho, Iso Pankaroni, Saarilahti (112,7 ha) – liittyvät Juortanansaloon
- Riihivaara S, Elimyssalon ja Riihivaaran välinen metsä (45,0 ha) – liittyy Elimyssaloon ja Riihivaaraan
- Napalehto–Leppivaara, Elimyssalo (41,7 ha) – liittyvät Elimyssaloon

1.2 Suunnitelman toteutus

Suunnitelman on laatinut Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut. Suunnitelman laati projektiryhmä Ari Meriruoko (projektivetäjä), Kristiina Hoikka (suojelubiologi) ja Eeva Pulkkinen (erikoissuunnittelija / asiakaspalvelu ja opastus). Projektiryhmän työtä ohjasi luontopalvelujen Pohjanmaan alueen johtoryhmä.

Suunnittelu aloitettiin helmikuussa 2005, projektisuunnitelma käsiteltiin johtoryhmässä ja aluejohtaja Arto Ahokumpu hyväksyi sen 21.3.2005.

Suunnitelman laatimiseksi järjestettiin avoin yleisötilaisuus, johon kutsuttiin erillisellä kirjeellä tärkeimmät intressiryhmät ja yhteistyökumppanit. Tilaisuus järjestettiin 10.5.2005 Kuhmon Tönlässä. Kuhmon kaupunginhallitus osoitti edustajakseen Heikki Heikkisen. Hänen kanssaan on käyty erillinen neuvonpito asian tiimoilta 5.10.2005. Osallistavaa suunnittelua jatkettiin toisella kokouksella 19.10.2005.

Suunnittelualueeseen sisältyvä Juortanansalon metsälakikohde on metsätalouden hallinnassa; sen suunnittelutyötä on tehty yhteistyössä Kuhmon metsätiimin kanssa, yhteyshenkilönä tiimiesimies Jussi Moilanen. Suunnitelma noudattaa alueesta aiemmin tehtyä Änätin alue-ekologista suunnitelmaa (Moilanen, Kuokkanen, Parviainen & Sipiläinen 2000).

Suunnitelman tavoiteosa hyväksyttiin 9.11.2005 Metsähallituksen luontopalvelujen Pohjanmaan johtoryhmässä. Valmis suunnitelma on käsitelty ja hyväksytty Metsähallituksen Pohjanmaan johtoryhmässä 15.11.2006, minkä jälkeen se on lähetetty lausuntokierrokselle. Suunnitelman liitteenä on lausuntojen yhteenvetokooste sekä Metsähallituksen vastine niihin (Liite 4).

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

2.1 Yleiskuvaus

Ystävyden puisto edustaa itäisen Kainuun erämaista suo- ja metsäluontoa. Alueet sijaitsevat Lentuaan lukuun ottamatta karulla vedenjakajaseudulla; korkeus merenpinnasta vaihtelee Lentuan 169 m:stä Pihlajavaaran 307 m:in. Topografialtaan alueet ovat suhteellisen tasaisia; Lentualla sekä Iso-Palosen ja Maariansärkkien alueella on jääkauden muodostamia harjuja. Osa-alueet ovat erilisiä, saarekemaisia luontokokonaisuuksia aktiivisessa hoidossa olevien talousmetsien lomassa. Ympäristöönsä verrattuna alueita voidaan pitää luonnontilaisina tai luonnontilaisen kaltaisina, vaikka ainoastaan Ulvinsalolla tavataan täysin kirveenkoskemattomia alueita. Lähes kaikissa metsissä on näkyvillä ihmistoiminnan jälkiä kaskitalouden, tervanpolton sekä hirrenharsinnan aika-kausilta. Alueen metsät kuuluvat keskiboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen ja suot Pohjanmaan–Kainuun aapasuovyöhykkeeseen.

Ystävyden puiston alueet Ulvinsaloo lukuun ottamatta ovat Etelä-Kainuussa osana valtakunnallista palojatkumoalueiden verkostoa (Ennallistamistyöryhmän mietintö 2003). Palojatkumosuunnitelmia aletaan laatia näille alueille vuonna 2006. Palojatkumoalueiden tavoitteena on turvata ajallisesti ja valtakunnallisesti kattava verkosto sopivia elinympäristöjä paloalueita tarvitseville eliölajeille. Palojatkumosuunnitelma tehdään 50 vuodeksi eteenpäin.

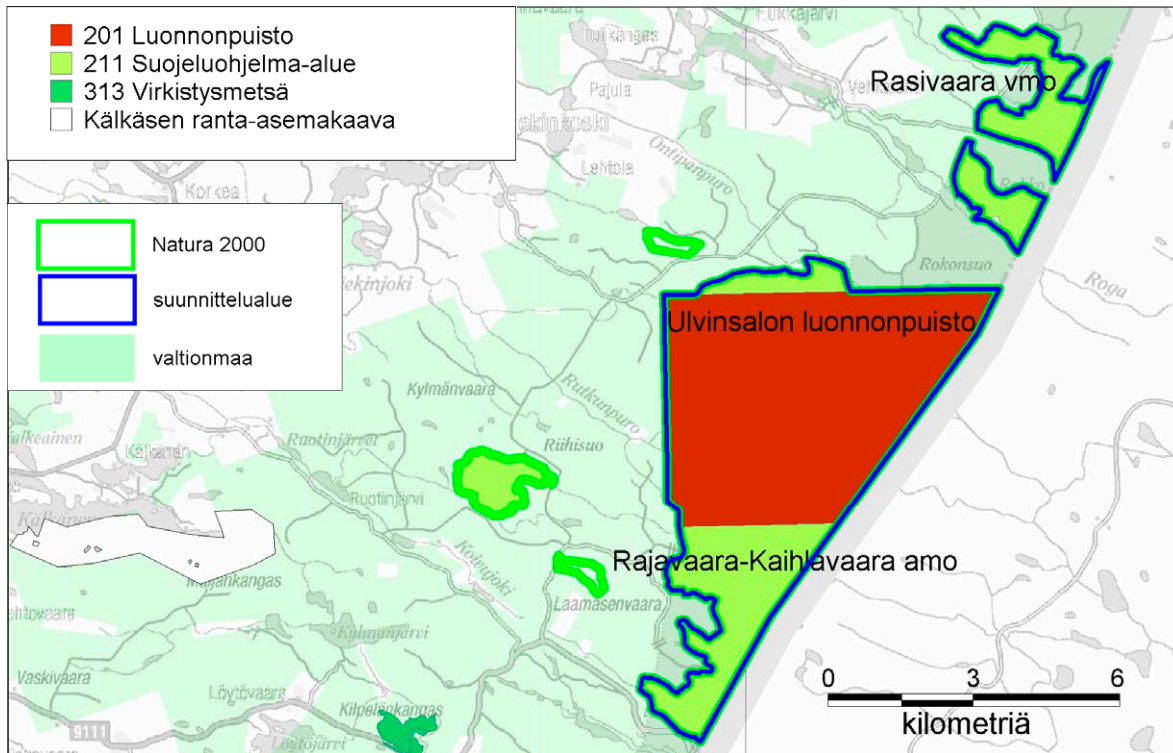
2.1.1 Osa-alueiden kuvaukset

Ulvinsalon alue

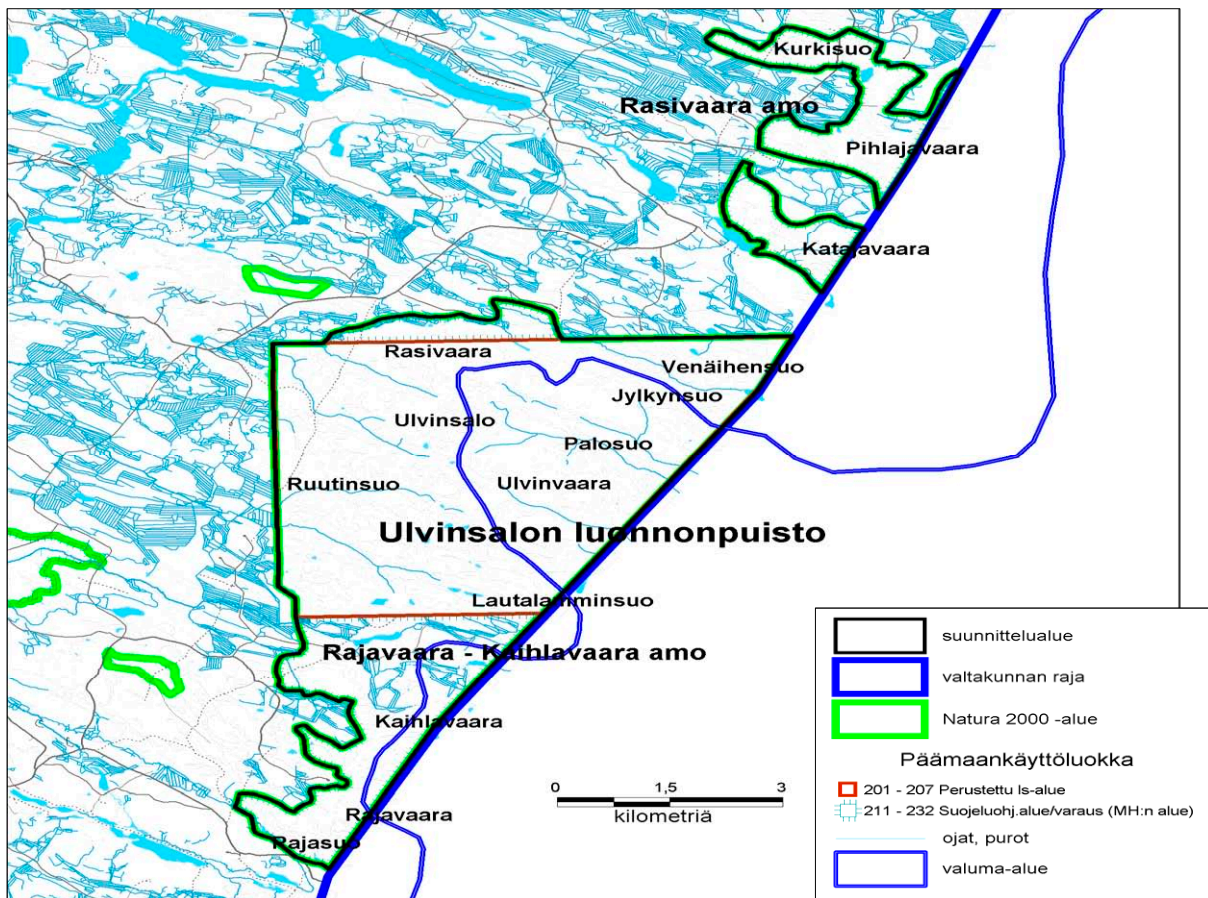
Luonnonpuiston luonto on pienipiirteistä; maisemassa vaihtelevat jyrkkärinteiset vaarat ja niiden väleissä lepäävät pienet suot. Alue on vähävetistä, ja vesistöt ovat pieniä suolampia ja latvapuroja. Suuria järviä alueella ei ole. Kasvillisuus on pääasiassa karua, mutta paikoin pohjoisrinteillä ja purojen varsilla voi olla hyvinkin reheviä paikkoja. Ulvinsalon alueella tavataan kenties luonnontilaisinta kainuulaista metsäluontoa: Metsät ovat pääsääntöisesti kymmeniä vuosia määrämittahakkuiden jälkeen luonnontilassa kehittyneitä vanhoja metsiä. Luonnonpuiston luoteiskulmassa on varhaisen hakkuutoiminnan (1930-luku) aikana syntyneitä nuorehkoja metsiä. Alueella on monin paikoin kliimaksivaiheen kuusikoita, ja käytännöllisesti katsoen kaikki metsät ovat metsäpalojen ja itseharvenemisen takia kehittyneet erirakenteisiksi. Metsänkuvassa kuusikot ovat vallitsevia, mutta vanhoja mäntyjä ja keloja esiintyy koko alueella. Tuoreet kangasmetsät vallitsevat.

Ulvinsalon luonnonpuisto on perustettu vuonna 1956. Vanhojen metsien suojeluohjelmassa Ulvinsalon laajennusosiksi on ehdotettu Rajavaara–Kaihlavaaraa ja Rasivaaraa (kuva 2). Alueen pinta-ala laajennuksineen on 3 934 ha.

Alue rajoittuu valtakunnan itärajaan ja sijoittuu korkealle vedenjakajaseudulle. Ulvinsalon seutu on paljastunut mannerjäätikön alta suoraan maaksi ja on siten huuhtoutumatonta. Ulvinvaaran korkeus merenpinnasta on 305 m; muita vaaroja ovat Pihlajavaara 307 m mpy ja Rajavaara 303 m mpy. (kuva 3)

Kuva 2. Ulvinsalon suunnittelualue ja lähialueen päämaankäyttöluokat. Natura 2000 -alueen ja suunnittelualueen rajaus on sama. © Metsähallitus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005.

Kuva 3. Ulvinsalon suunnittelualue, valuma-alueet (ks. myös kuva 1), vesistöt, ojitukset sekä nimityksiä. Natura 2000 -alueen ja suunnittelualueen rajaus on sama. © Metsähallitus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005.

Ulvinsalon suot ovat pääosin ojittamattomia kapeita juotteja kangasmaiden välissä. Suurimmat suot ovat Jylkynsuo, Ruutinsuo, Venäihensuo, Lautalamminsuo, Kurkisuo ja Rajasuo (kuva 3). Näistä vain Ruutinsuo on keidassuo muitten ollessa aapasoitia. Aluetta ympäröivät suot on ojitettu, ja oijen kuivattava vaikutus ulottuu paikoin myös suojelualueen sisäpuolelle. Metsien ja soiden ennallistamistarve ei kuitenkaan ole alueella kovin kiireellinen.

Ennallistaminen ja luonnonhoito

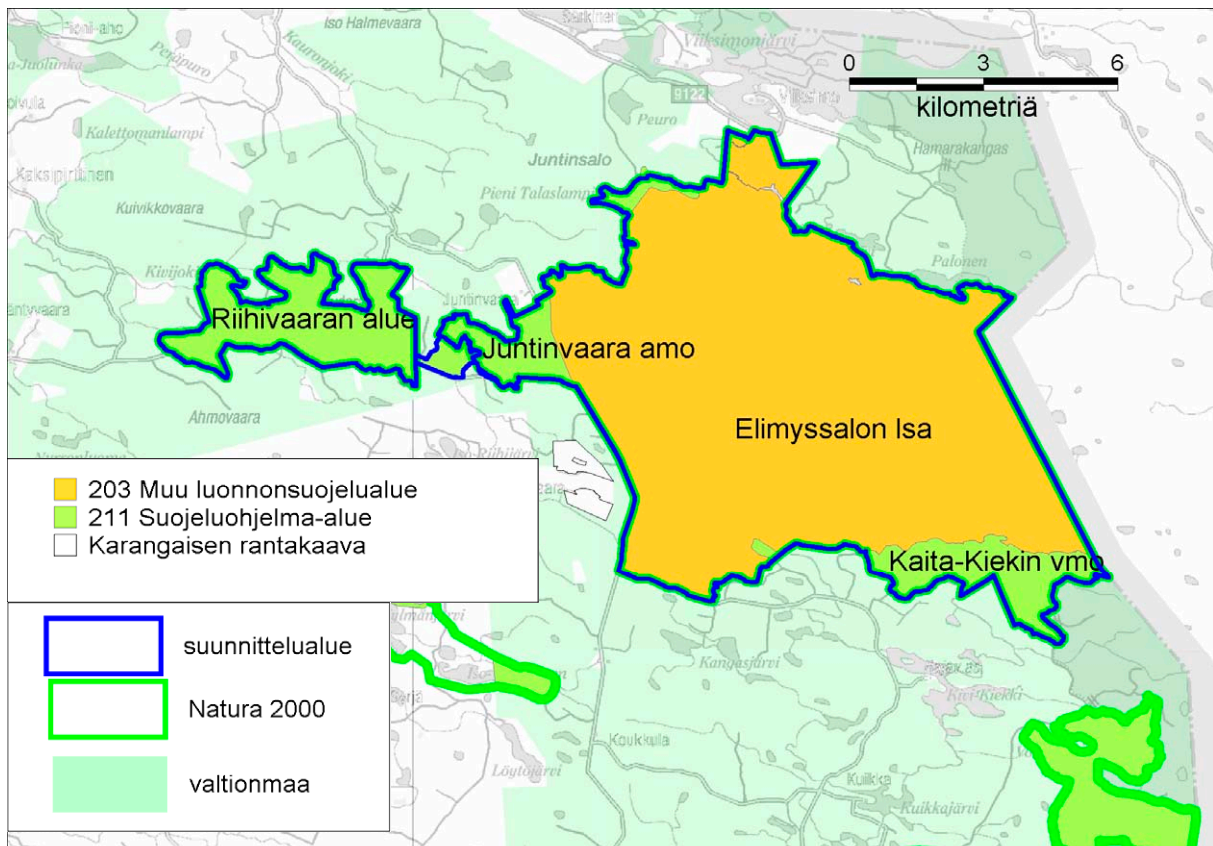
Alueella ei ole tehty ennallistamis- tai luonnonhoitotöitä.

Elimyssalon alue

Elimyssalo on Ulvinsalon lailla syrjäinen ja erämainen alue rajaseudun vedenjakaja-alueella. Alue on pinnanmuodoiltaan melko tasainen, ja siksi maisemakuvassa soilla on merkittävä osuus.

Elimyssalon alue on Kainuun laajin luonnonsuojelualue. Sen pinta-ala laajennuksineen on yli 9 200 ha. Suuri osa pinta-alasta muodostuu laajoista ja monipuolisista suokokonaisuuksista: Esimerkiksi Roninsuo, Elimyssuo ja Hanhipuronkorpi ovat laajoine nevoineen, vesistöineen, erasteisine soistumineen ja vaihtumisvyöhykkeineen arvokkaita luonnonsuojelukohteita. Alueella on useita järviä ja lampia; suurimmat ovat Elimysjärvi ja Saari-Kiekki. Pääosa vesistöistä on suoperäisiä. (kuvat 4 ja 5)

Metsät ovat vanhoja. Alueella on aikoinaan tehty harsintahakkuita, ja kirveenkoskemattomia alueita on vain paikoin. Metsät ovat kuitenkin kehittyneet luonnonkierron mukaisesti viimeiset 50 vuotta, ja ne ovat nykyisin erirakenteisia ja suojelun kannalta arvokkaita. Tyypillisesti Elimys-

Kuva 4. Elimyssalon ja Riihivaaran suunnittelualueet ja lähialueen päämaankäyttö. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

salon metsät ovat kuusettuvaa noin 150-vuotiasta männikköä. Vielä merkittävämpi on valta-
puustoltaan yli 200-vuotiaiden metsien osuus muihin kohteisiin verrattuna. Rinteillä voi olla
kuusivaltaisia paikkoja, joissa kasvaa usein myös haapaa ja koivua. Aihkeja ja keloja esiintyy
harvakseltaan, eniten soiden reunamilla. Suometsiä ja korpia on runsaasti.

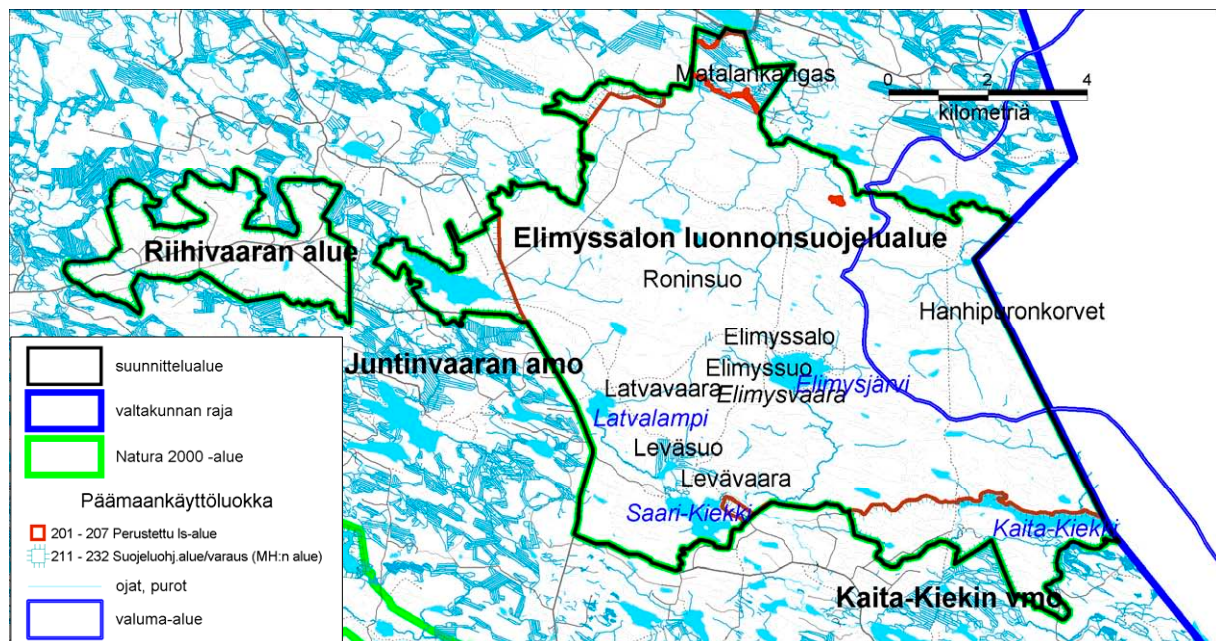
Riihivaaran alue

Riihivaara on vanhojen metsien suojelukohde Elimyssalon länsipuolella. Alueeseen on rajattu
jäljellä olleita vanhoja metsiä. Metsät ja niitä yhdistävät pienialaiset suot ovat pääosin luonnon-
tilaisia, eivät kuitenkaan kirveenkoskemattomia. Alueen halki kulkee runkotie, jolta haarautuu
useita metsäteitä. Vesistöistä merkittävin on Kivijärvi.

Ennallistaminen ja luonnonhoito

Luonnonmetsät ja suot Koillismaan ja Kainuun Vihreällä Vyöhykkeellä Life -hankkeessa (myö-
hemmin käytetään lyhyempää nimitystä Vihreä Vyöhyke Life -hanke) Elimyssalolla on vuonna
2006 ennallistettu metsiä noin 97 ha alueen pohjoisosissa Matalankankaalla sekä Latvavaaran
ympäristössä. Metsiä on ennallistettu lisäämällä lahopuuta ja erirakenteisuutta sekä polttamalla.
Hankkeessa ennallistetaan vuonna 2007 soita 75 ha Matalankankaan ympäristössä oja täyttämällä
ja patoamalla (ks. myös taulukko 52, s. 69). Yhteensä ennallistettava pinta-ala tulee olemaan noin
173 ha. Aikaisemmin alueella on vuonna 2001 ennallistettu polttamalla 8 ha metsää Ruuna-
kankaalla, alueen pohjoisosassa; vuonna 1996 on ennallistettu Leväsuo (noin 42 ha). Leväsuolla
on tehty kuvioseurainta viimeksi vuonna 2002.

Kulttuurihistoriallisesti ja perinnemaisemina arvokkaat Levävaaran ja Latvavaaran erämaatorpat
sekä niityt sijaitsevat Elimyssalon eteläosissa. Erämaatorpat on kunnostettu, ja molemmat niityt
ovat jatkuvassa hoidossa. Levävaaran niittyä on hoidettu niittämällä vuodesta 1996, Latvavaaran
niityn hoito on aloitettu vuonna 2006 raivauksella ja niittämällä. Latvavaaran niitylle on valmistu-
nut hoitosuunnitelma vuonna 2006 (Hoikka). Levävaaran hoitosuunnitelmalla (Tuupanen 2002)
on päivitystarve. Suunnitelman päivitys aloitetaan vuonna 2007.

Kuva 5. Elimyssalon valuma-alueet (ks. myös kuva 1), vesistöt, ojitukset sekä nimistöä. Natura 2000 -alueen ja suunnittelualueen raja on sama. © Metsähallitus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005.

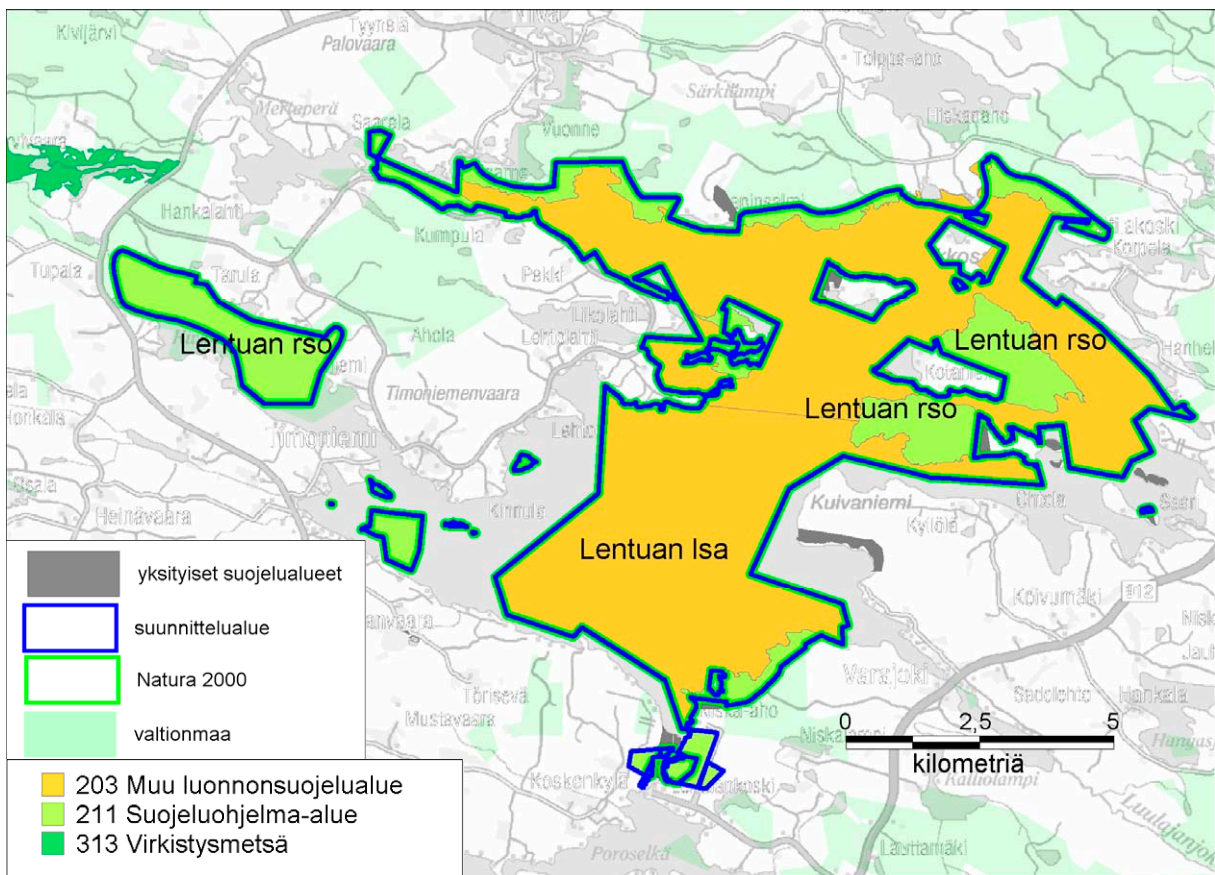
Lentuan alue

Lentuan luonnonsuojelualan rajaus sisältää suurikokoisen järven sekä sen saaria ja ranta-alueita. Alueen rajauksesta, joka kattaa yhteensä 6 691 ha, on yli 70 % vettä. (kuvat 6 ja 7) Järvi on karu ja kirkasvetinen. Lentua on yksi harvoista säännöstelemättömistä Kainuun suurista järvistä; järvi on pääosin rakentamaton, ja vesistöä voidaan pitää luonnontilaisen kaltaisena. Lentua on siten Kainuun arvokkain järvikokonaisuus ja sen merkitys tutkimukselle on suuri. Vesistön laatu on todettu hyväksi ensimmäisessä EU:lle annettussa raportissa liittyen vesipuitedirektiiviin (Hokka, V. 2005, suullinen tieto; ks. myös Hokka 2005). Lentua on ollut myös mukana ensimmäisessä vesistöjen säännöstelyn vaikutuksia tutkivassa hankkeessa vuosina 1984–1987 (Hellsten ym. 1989). Lentua on Suomen ympäristökeskuksen vesistöjen seurantakohte.

Rantojen luontotyytit ovat monimuotoisia ja luonnonsuojelullisesti arvokkaita. Suojelualan rannat ovat luonnontilaisia, mutta suuri osa muiden maanomistajien hallinnassa olevista ranta-alueista on lomarakennuskäytössä. Yleisimmin rannat ovat kallioisia ja suojelualan puolella kivikkoisiakin, mutta laajoja hiekkarantoja on myös. Saaret ovat karuja. Rantakasvillisuus on niukkaa.

Järven kalakannat ovat viime vuosikymmeninä olleet aktiivisen hoidon ja ammattikalastuksen vaikutuksen alaisina. Rehevöitymistä aiheuttavat maa- ja metsätalous sekä kalanviljely.

Metsät ovat käsiteltyjä karuja ja kuivahkoja mäntymetsiä. Metsiä on hyödynnetty soveliaan sijaintinsa vuoksi voimakkaasti tervanpolton aikakaudella. Alueen metsistä onkin löydettävissä useita tervahautoja. Viime vuosikymmeninä luonnontilaan palautuminen on kuitenkin käynnistynyt, ja

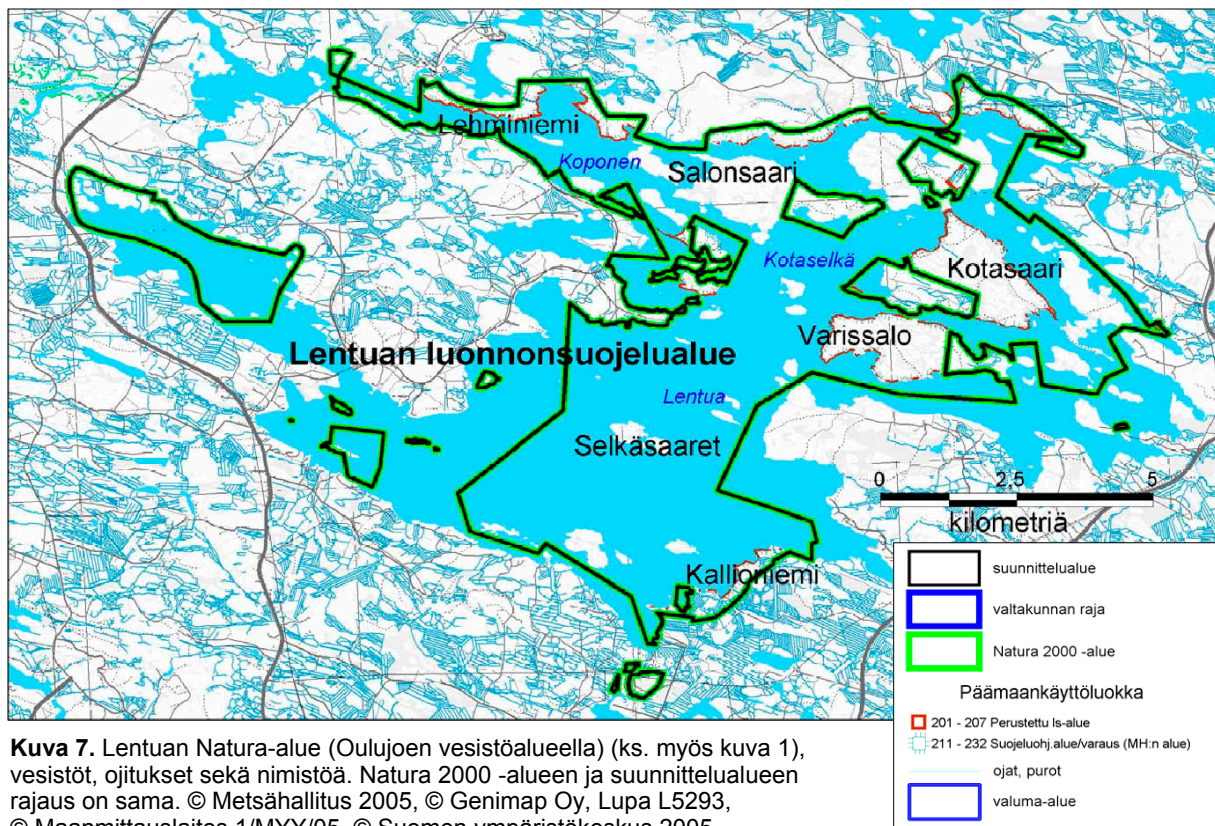

Kuva 6. Lentuan Natura-alue ja lähialueen maankäyttö. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

palautumista on tehostettu myös ennallistamistoimin Lentuan järven etelä- ja pohjoisrannoilla. Alueella tavataan kuitenkin myös pienialaisia reheviä lehtoja ja tulvametsiä, joita on jokisuilla ja Lentuankosken rannoilla.

Ennallistaminen ja luonnonhoito

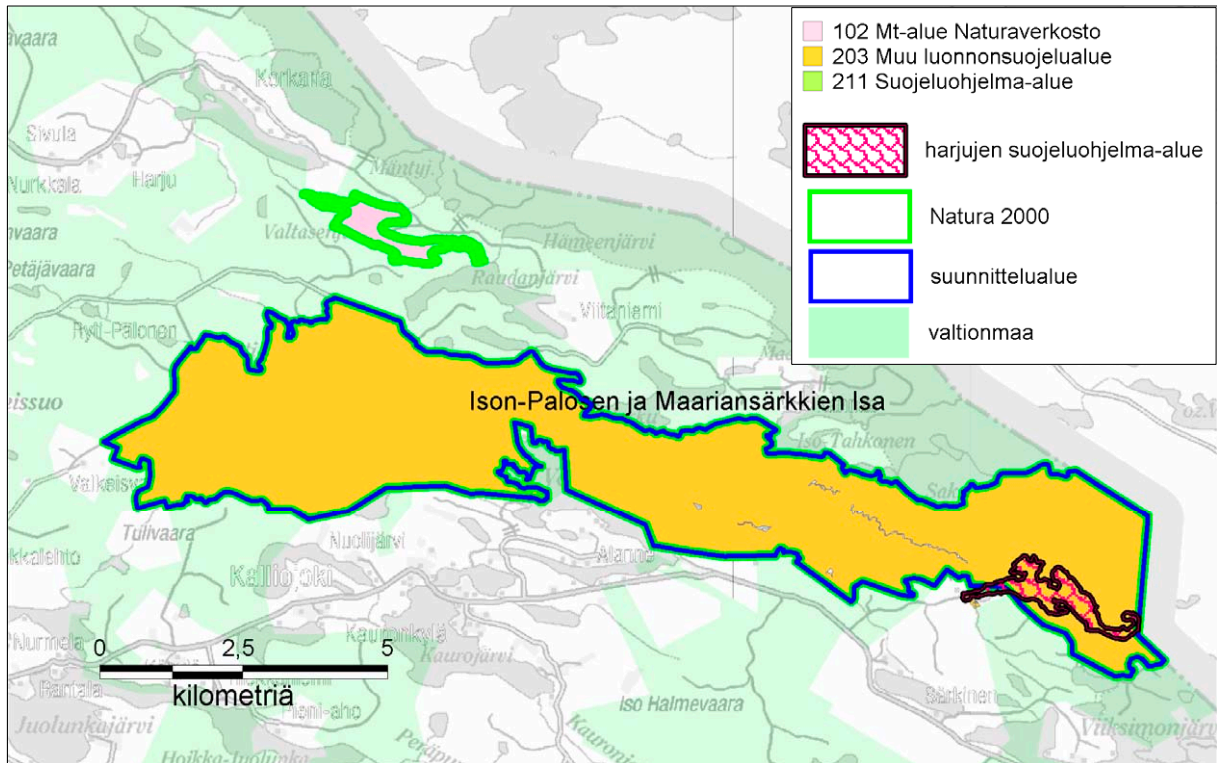
Vihreä Vyöhyke Life -hankkeessa on Lentuan alueella ennallistettu soita (21 ha) ja metsiä (85 ha) vuonna 2005, yhteensä noin 106 ha. Metsiä on ennallistettu polttamalla, lisäämällä erirakenteisuutta ja tuottamalla lahoppua Lehminiemen ja Kallioniemen alueilla. Hankkeessa on valmistunut ennallistamista esittelevä luontopolku Kallioniemen alueelle vuonna 2006. Metsätalous on kulottanut Huttusenvaarassa vuonna 2001. Limisärkällä metsätaloukskäytössä ollutta metsää vuonna 2005 polttaneen luonnonpalon jäljet on jätetty korjaamatta. Alueella ei ole luonnonhoitokohteita.

Iso-Palosen ja Maariansärkkien alue

Iso-Palosen–Maariansärkkien alueella on yhtä lailla sekä järviä, pienialaisia soita että metsiköitä. Aluetta luonnehtii valoisten männiköiden, soiden ja vesistöjen vaihtelu. Lähestulkoon kaikki metsät ovat hoidettuja ja tasaikäisiä. Alueella on runsaasti nuorta kasvatusmetsää, koska metsänhoitotoimia on tehty 1980-luvun lopulle saakka, aikaan juuri ennen suojelualan perustamista. Vanhimmat metsät ovat alueen itäosassa. Metsät ovat pääosin karuja kankaita, mutta kuusikoitakin esiintyy jonkin verran. (kuva 8)

Suurimmat järvet alueella ovat Iso-Palonen ja Veräinen. Suurin joki, Viiksimonjoki, laskee Veräiseen itäpuolelta. Vedenlaatu on hyvä. Suurin osa järvistä on kirkasvetisiä ja ne kaikki ovat karuja.

Kuva 8. Ison-Palosen ja Maariansärkkien Natura-alue ja lähialueen maankäyttö. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Suojelualueen läpi kulkee kallioperän ruhjelaakso ja harjumuodostelma. Alue on osin harjujen-suojeluohjelmassa. Harjualueella on ollut tärkeä merkitys metsäpeurojen talvisessa laiduntamisessa, mutta sittemmin alueen merkitys tässä mielessä on vähentynyt.

Suot ovat pienialaisia ja puustoisia; alueella on kuitenkin myös keidassoita ja aapasuoyhdistymiä. Osa soista on ojitettuja. (kuva 9) Ison-Palosen–Maariansärkkien alue on suosittu retkeilykohde.

Kuva 9. Ison-Palosen–Maariansärkkien Natura-alue (ks. myös kuva 1), valuma-alue, vesistöt, ojitukset sekä nimitystä. Natura 2000 -alueen ja suunnittelualueen raja on sama. © Metsähallitus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005.

Ennallistaminen ja luonnonhoito

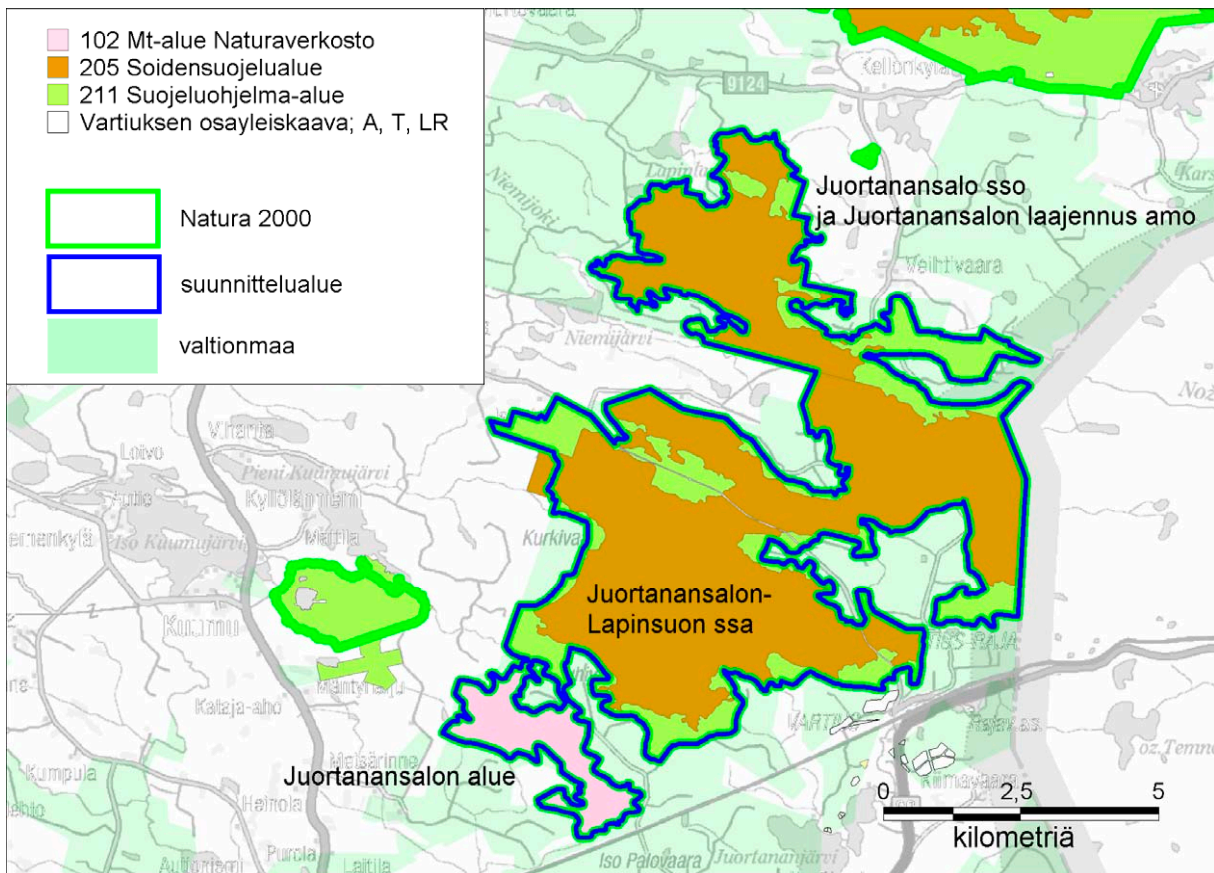
Vihreä Vyöhyke Life -hankkeessa Iso-Palosen–Maariansärkkien alueella on ennallistettu metsiä polttamalla ja lisäämällä lahoppua yhteensä 106 ha:n alueella. Hankkeessa ennallistetaan vuonna 2007 soita noin 54 ha. Yhteensä ennallistamistoimenpiteitä tehdään noin 160 ha.

Viiksimojoen tulvaniitty (1 ha) on inventoitu, mutta aluetta ei ole otettu hoidon piiriin. Tulvaniittyä ei ole tarkoitus hoitaa, koska niitty pysyy todennäköisesti nykyisessä tilassaan tulvimisen ansiosta. Jos niitty alkaa umpeutua, voidaan hoitoa harkita.

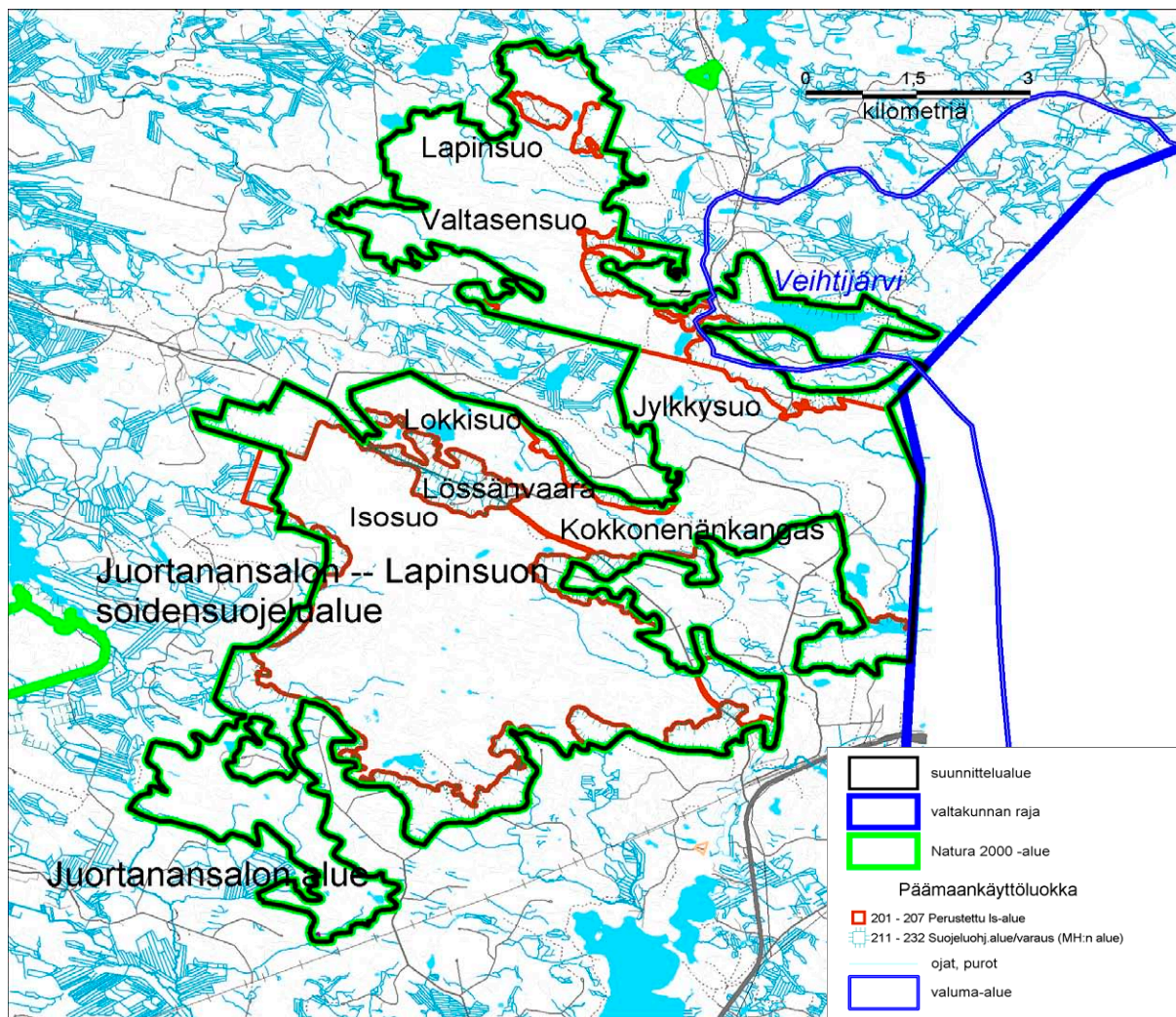
Juortanansalon–Lapinsuon alue

Juortanansalo–Lapinsuo on vetistä suomaisemaa, jota luonnehtii soitten ja metsien vuorottelu. Alueen laajuus on 5 436 ha. (kuva 10) Suosaarekkeissa metsät ovat lähinnä vanhoja kuusikoita, jotka vanhoista harsintahakkuista huolimatta ovat metsiensuojelumielessä arvokkaita. Alueella on joitakin taimikoita. Suurimmat suot – mm. Isosuo, Lokkisuo ja Lapinsuo – ovat rimpisiä avosoita. Alueella on runsaasti ja erityyppisiä soiden reunarämeitä sekä korpia. Pääosin suo- ja metsätyypit ovat verraten karuja, mutta paikoin on rehevyyttä, jopa lehtoja. Vesistöt ovat pieniä humuspitoisia suolampia ja latvapuroja. (kuva 11)

Osa Juortanansalon Natura-alueen metsistä on talouskäytössä, koska lounaisosan (vrt. kuva 10) Natura-ohjelman toteutus on määritelty toteutettavaksi metsälain nojalla.

Kuva 10. Juortanansalon–Lapinsuon Natura-alue ja lähialueen maankäyttö. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Kuva 11. Juortanansalon–Lapinsuon Natura-alue (ks. myös kuva 1), valuma-alue, vesistöt, ojitukset sekä nimityksiä. Natura 2000 -alueen ja suunnittelualan raja on sama. © Metsähallitus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005.

Ennallistaminen ja luonnonhoito

Vihreä Vyöhyke Life -hankkeessa Juortanansalolla ennallistetaan vuonna 2007 soita (3 ha) ja metsiä (85 ha) yhteensä noin 88 ha. Metsiä ennallistetaan lahoppua lisäämällä ja polttamalla. Lisäksi alueella ennallistetaan noin 0,5 km metsäautotietä Lössänvaaralla. Metsätalouden kulutuksia on tehty vuosina 2003 ja 2006 suojelualueen lähistöllä Riionaholla ja Iso-Palovaarassa.

2.2 Geologia ja geomorfologia

Suunnitelman kattaman alueen kallioperä on graniittigneisiä. Suurempia vaaroja ei ole; korkeimmat paikat ovat Ulvinsalon Pihlajavaara (307,2 m mpy) ja Elimyssalon Juntinvaara (295 m mpy). Elimyssalon eteläpuolella on ravinteisempien kivilajien esiintymä, joka näkyy kasvillisuudessa mm. pienialaisina lettoina. Pinnanmuotojen luode-kaakkosuuntautuneisuus näkyy hyvin mm. Lentuan järveä ympäröivissä vaaroissa ja saarissa. Lentuan ja Iso-Palosen–Maariansärkkien alueella esiintyy harjuja. Molempien alueiden kautta kulkee harjualue. Lentualla harjuihin liittyy laajoja hiekkarantoja. Esimerkiksi Multisaari on osa laajempaa harjumuodostelmaa. Iso-Palosen–Maariansärkkien alueelle on mannerjäätikön aikaan syntynyt ruhjelaakso, johon liittyy harjualue.

Alueella on suppia ja drumliineja. Maariansärkkien alue sisältyy valtakunnalliseen harjujen-suojeluohjelmaan.

Elimyssalon, Iso-Palosen–Maariansärkkien ja Juortanansalon alueilla on tehty erillinen geomorfologinen selvitys (ks. tarkemmin Kemiläinen ym. 1988).

2.3 Vesistöt

Suunnitelma-alueen kohteet sijaitsevat pääosin Oulujoen vesistöalueella, ja pieneltä osin vedet virtaavat myös Vuoksen vesistöön (kuva 1). Lähes kaikki vedet virtaavat siis länteen. Alueen tärkeimmät joet ja purot on perattu uittaa varten, joitakin kunnostuksiakin on tehty. Natura-alueitten yleissuunnitelmassa on todettu Viiksimojoella Iso-Palosen–Maariansärkkien alueella olevan kunnostustarvetta (uitonaikaisia perkauksia). Kainuun ympäristökeskus on laatinut Kalliojoen vesistöä koskevan kunnostussuunnitelman.

Lentua on suurikokoinen rakentamaton järvi Kainuussa. Lentuan vesi on Oulujoen vesistöalueen järviä kirkkaampi, vaikka siihen laskevat vedet ovat humuspitoisia. Veden laatu on hyvä. Lentuasta vedet laskevat Lentuankosken kautta Lammajärveen. Maa- ja metsätalous sekä kalanviljely ovat aiheuttaneet rehevöitymistä. Lentuan alue on ollut tarkastelukohteena Hokan (2005) tapaus-tutkimuksessa, jossa selvitellään mahdollisuuksia yhdistää vesipuitedirektiivin ja Natura 2000 -alueiden tavoitteet.

2.4 Luontotyypit

Euroopan unionin luontodirektiivin liitteessä I luetellaan luontotyypit, joiden suojelemiseksi jäsenmaiden on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Osa direktiivin liitteessä luetelluista luontotyypeistä on nimetty erityisen tärkeiksi eli priorisoiduiksi luontotyypeiksi. Priorisoidut luontotyypit ovat vaarassa hävitä, ja niiden suojelussa yhteisöllä on erityinen vastuu.

Puustoisilla soilla tarkoitetaan havu- tai lehtipuumetsiä kosteilla tai märillä turvemailla, joilla vedenpinta on pysyvästi korkealla tai jopa korkeammalla kuin ympäristön vedenpinnan taso. Kyseessä on laaja-alainen luontotyyppi, johon pääsääntöisesti luetaan kuuluviksi useimmat suoyhdistymiin kuulumattomat puustoiset suot. (Airaksinen & Karttunen 2001)

Aapasuot ovat keski- ja pohjoisboreaalisen vyöhykkeen suoyhdistymätyyppejä, joita luonnehtii minerotrofinen nevakasvillisuus yhdistymän keskiosissa. Aapasoiden reunoilla on erilaisia korpi- ja rämetyypppejä. Suon keskiosat saavat ravinteita ympäristöstä lumen sulamisvesien mukana.

Keidassuot ovat niukkaravinteisia soita, jotka saavat ravinteensa pääasiassa sadevedestä ja joiden vedenpinta on yleensä korkeammalla kuin ympäröivä vedenpinnan taso. Alueellisesti keidassoita tavataan Suomessa hemiboreaalaisella vyöhykkeellä ja sen eteläpuolella. (Airaksinen & Karttunen 2001) Keidassoita esiintyy myös yksittäin aapasuoalueella, kuten esimerkiksi Ystävyiden puiston alueella.

Humuspitoisten lampien ja järvien vesi on turpeen tai humuksen ruskeaksi värjäämää ja hapanta. Kasvillisuus on harvaa ja rannat ovat usein soistuneet. Näitä esiintyy yleensä soilla ja soistumilla, ja luontotyyppi on Suomessa hyvin yleinen. Pikkujoissa ja puroissa vedenpinnan taso on kesällä alhainen, ja niissä esiintyy sammalia sekä vedenalaista ja kelluslehtistä kasvillisuutta. Viime vuosikymmeninä tähän luontotyyppiin on kohdistunut suuria muutoksia.

2.4.1 Ulvinsalon alue

Metsät

Ulvinsalon alueen metsien rakenne poikkeaa selvästi Kainuun keskimääräisestä metsäkuvasta (taulukot 2–4). Koko alueen pinta-alasta yli puolet on metsämaata (taulukko 2a). Maapinta-alasta (3 727 ha) metsämaata on 72 %. Noin 15 % puuston kasvun mukaisesti metsämaiksi luokitellusta alueesta on korpia ja rämeitä, mutta valtaosa on kuitenkin kivennäismaita (85 %, 2 295 ha). Lähes kaikki metsät ovat tuoreita tai kuivahkoja kankaita (taulukko 2b). Ulvinsalon metsät ovat pääosin vanhoja, mikä ilmenee myös kehitysluokkajakaumasta (taulukko 3). Pääpuulajin mukaan arvioituna vähintään 121-vuotiaan metsän osuus metsämaan pinta-alasta on peräti 95 % (2 551 ha). Nimenomaan perustetulla suojelualueella on pinta-alansa ja tilavuutensa puolesta eniten uudistuskypsää metsää; vanhoja metsiä alueella on hiukan vähemmän (taulukko 3). Erityisen vähäinen osuus on varttuneilla kasvatusmetsillä, kuten myös muilla sitä nuoremmilla puusukupolvilla. Taimikot ja nuoret puusukupolvet sijaitsevat ehdotetuilla laajennusosilla. Alueen metsät ovat pääasiassa kuusisekametsiä, mikä osoittaa alueen tuoreitten kankaiden saaneen kehittyä luontaiseen suuntaan (taulukko 4). Sekametsien jälkeen tyypillisimpiä ovat puhtaat kuusikot ja mäntysekametsät. Riihivaaran alueeseen on rajattu jäljellä olleita vanhoja metsiä. Metsät ovat luonnon-tilaisia, mutta eivät kirveenkoskemattomia. (kuva 12)

Taulukko 2a. Ulvinsalon pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

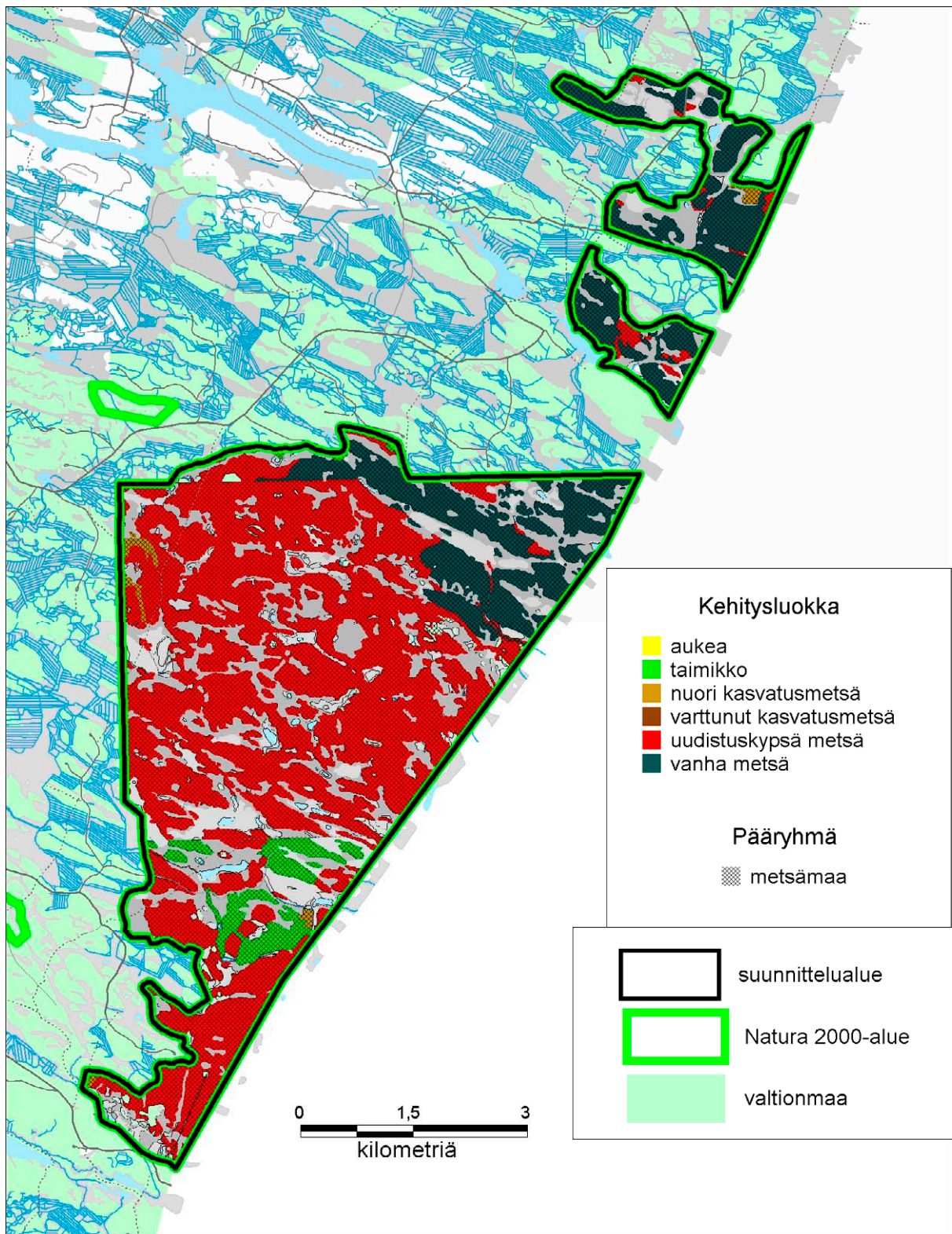
Pääryhmä	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Metsämaa	2 690	69	504 238	187	77,0
Kitumaa	780	20	23 247	30	10,3
Joutomaa	254	6	223	1	6,6
Tie	1	<0			0,7
Varastoalueet, sorapaikat	1	<0			
Linjat	1	<0			
Vedet	35	1			
Ei arvioitu	172	4			
Yhteensä	3 934	100	527 708	134	

Taulukko 2b. Ulvinsalon metsämaan pinta-alat ja puusto kasvillisuusluokittain.

Kasvillisuusluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Lehto	180	7	33 345	186
Lehtomainen kangas	65	2	12 528	192
Tuore kangas	1 598	59	320 359	200
Kuivahko kangas	829	31	137 038	165
Kuiva kangas	18	1	968	54
Yhteensä	2 690	100	504 238	187

Taulukko 3. Ulvinsalon metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Kehitysluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Aukea	5	<0	0	0	
Taimikko	131	5	1 828	14	25,1
Nuori kasvatusmetsä	36	1	3 630	100	37,3
Varttunut kasvatusmetsä	1	<0	191	135	11,6
Uudistuskypsä metsä	1 871	70	370 046	198	13,4
Vanha metsä	646	24	128 543	199	
Yhteensä	2 690	100	504 238	187	

Kuva 12. Ulvinsalon kehitysluokkakartta ja metsämaat. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Taulukko 4. Ulvinsalon metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m³	Puusto m³/ha
Mänty	67	3	4 600	68
Mäntyseka	572	21	95 585	167
Kuusi	388	14	67 011	173
Kuusiseka	1 618	61	336 191	208
Koivu	4	<0	32	8
Koivuseka	27	1	500	19
Muu	9	<0	319	37
Ei arvioitu	5	<0		
Yhteensä	2 690	100	504 238	187

Ulvinsalon inventointiluokkia ja Natura-tyyppejä ei ole tallennettu kattavasti Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään.

Suot

Ulvinsalon alueen suot, vaikka eivät olekaan kooltaan laajoja, peittävät kuitenkin 35 % (1 392 ha) alueen pinta-alasta. Yli puolet soista on rämeitä ja kolmannes korpia. Nevojen osuus on noin 10 %, ja lettojakin tavataan. Suot ovat pääasiassa aapasoitia, mutta alueella esiintyy myös keidas-soita, piensoita ja lähdesoitia (taulukko 5). Kaikista soista on luokiteltu metsämaiksi puuston kasvun mukaisesti korpia jopa 27 % (377 ha), mutta rämeitä vain 1 % (18 ha). Alueen soilla on rehevyyttä; varsinaisia lettosoita ei ole tavattu lainkaan.

Suot ovat valtaosin luonnontilaisia. Ojitettujen soiden osuus koko suopinta-alasta on vain 6 % (90 ha). Ojitukset sijaitsevat vanhojen metsien suojeleuohjelma-alueella. Ojitetuista soista rämeiden osuus on suurin (60 %), mutta myös korpia (40 %) on ojitettu. Nevoja ei ole ojitettu Ulvinsalossa lainkaan. Ojitettuja soita ei ole ennallistettu.

Natura-luontotyyppit

Alueella ei ole tehty Metsähallituksen uudenmuotoista luontotyyppi-inventointia. Alueen luontotiedot perustuvat biotooppi- ja kasvillisuuskartoitukseen (Teeriaho & Tolvanen 1997), jonka tietoja on soveltaen tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Maastoinventoinnit ja lahopuulinventointi on tehty vuonna 1994, ja ne kattavat koko alueen laajennusosineen. Tiedot ovat vertailukelpoisia, koska nykyisin käytössä oleva Metsähallituksen luontotyyppi-inventointiohje perustuu Ulvinsalossa käytettyyn menetelmään. Tallennustyö on kuitenkin vielä kesken. Tallennettuna paikkatietojärjestelmään biotooppitiedot tulevat tarkentamaan Natura-tietokantalomakkeen tietoja, jotka tällä hetkellä kattavat biotooppikartoitusta huomattavasti laajemman alueen. On siis huomattava, että Ulvinsalon tapauksessa taulukossa 5 esitetyt Metsähallituksen paikkatietojärjestelmän pinta-alat ja suhteelliset osuudet antavat kuvan vain tallennustilanteesta (lähes kolmannes tiedoista tallennettu; tallentamatonta tietoa 2 852 ha).

Taulukossa 5 myös esitetyt Natura-tietokantalomakkeen tiedot perustuvat pohjakartta- ja ilmakuvatulkintoihin sekä muuhun verkostoa valmisteltaessa käytössä olleeseen materiaaliin. Taulukko sisältää myös edustavuudeltaan ei-merkittäviksi arvioituja luontotyyppieitä. Edustavuuksia ja inventointiluokkien jakaantumista Natura-tyyppeihin ei ole esitetty, koska näiden tietojen taulukointi kuvaa Ulvinsalon kohdalla vain tietojen tallennusten tilaa.

Ulvinsalon alueella tavataan useita erilaisia Natura 2000 -luontotyyppisiä (taulukko 5), joista priorisoitujen luontotyyppien osuus pinta-alasta on Natura-tietokannan mukaan lähes 90 %. Alueen priorisoituja luontotyyppisiä ovat boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot, aapasuot sekä keidassuot. Muita kuin priorisoituja luontotyyppisiä on alueen pinta-alasta noin 12 %. Yli-voimaisesti suurimman osan koko alueen pinta-alasta peittää boreaalinen luonnonmetsä.

Ulvinsalon alueella on tehty lähes koko alueen kattava lahoppuarviointi biotooppikartoituksen yhteydessä vuonna 1994. Lahoppuutiedot tullaan tallentamaan Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Tällä hetkellä lahoppuutiedot ovat hyvin puutteelliset, eikä tietoja saada käyttöön tähän suunnitelmaan.

Taulukko 5. Ulvinsalon Natura-alueen määritettyjen Natura-luontotyyppien pinta-alat ja %-osuudet kokonaispinta-alasta. Priorisoidut luontotyypit on *kursivoitu*. * = puustoisista soista vain osa luokitellaan metsämaaksi (Ulvinsalossa 56 ha). Osuus kok.alasta = osuus kokonaispinta-alasta (Natura-tietokannassa 3 949 ha, Metsähallituksen paikkatietojärjestelmässä 3 934 ha). MH:n paikkatietojärjestelmässä metsämaata 2 690 ha.

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta		MH:n paikkatietojärjestelmä		
		Pinta-ala ha	Osuus kok. alasta	Pinta-ala ha	Osuus metsämaasta	Osuus kok. alasta
9010	<i>Boreaaliset luonnonmetsät</i>	2 528	64	602	22	15
9050	Lehdot	197	5	3	<0	0
91D0	<i>Puustoiset suot</i>	712	18	215	2*	5
7310	<i>Aapasuot</i>	237	6	208	8	5
	<i>-aapasoihin sis. puustoiset suot</i>			121	<0	3
	<i>-aapasoihin sisältyvät letot</i>			10		<0
	<i>-aapas. sis. lähteet ja lähdesuot</i>			0,02		<0
7110	<i>Keidassuot</i>	39	1			
7140	Piensuot ja vaihettumissuot	158	4	4		<0
7160	Lähteet ja lähdesuot			0,46		<0
7230	Letot			3		<0
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	39	1	8		<0
3260	Pikkujoet ja purot			1		<0
8220	Silikaattikalliot	39	1			
	Yhteensä	3 949	100	1 044	32	26

2.4.2 Elimyssalon alue

Metsät

Elimyssalon alueen metsien rakenne poikkeaa selvästi Kainuun keskimääräisestä metsäkuvasta (taulukot 7–9). Koko alueen pinta-alasta yli puolet on metsämaata (taulukko 6), ja maapinta-alastakin metsämaata on 61 %. Noin viidennes metsämaaksi luokitellusta alueesta on korpia ja rämeitä, mutta 86 % (4 622 ha) on metsiä. Valtaosa metsistä on tuoreita tai kuivahkoja kankaita (taulukko 7). Elimyssalon metsät ovat huomattavan vanhoja: Kehitysluokkajakauman mukaan vanhaa metsää on yli reilusti yli puolet alueen pinta-alasta (taulukko 8). Pääpuulajin mukaan arviotuna vähintään 121-vuotiaan metsän osuus metsämaan pinta-alasta on peräti 92 % (4 963 ha). Erityisen vähäinen osuus on varttuneilla kasvatusmetsillä, kuten myös muilla sitä nuoremmilla puusukupolvilla. Alueen metsät ovat pääasiassa mäntyseka- tai kuusisekametsiä, mikä osoittaa alueen tuoreitten ja kuivahkojen kankaiden saaneen kehittyä luontaiseen suuntaan (taulukko 9). Sekametsien jälkeen tyypillisimpiä ovat puhtaat männiköt ja kuusikot. (kuvat 13–14)

Taulukko 6. Elimyssalon pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Pääryhmä	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Metsämaa	5 371	58	1 124 382	209	77,0
Kitumaa	1 897	21	53 691	28	10,3
Joutomaa	1 481	16	4 615	3	6,6
Tiet, metsäautotiet	51	1			0,7
Sorapaikat, rakennettu maa	1	<0			
Linjat	<0	<0			
Vedet	398	4			
Ei arvioitu	22	<0			
Yhteensä	9 221	100	1 182 688	128	

Taulukko 7. Elimyssalon metsämaan pinta-alat ja puusto kasvillisuusluokittain.

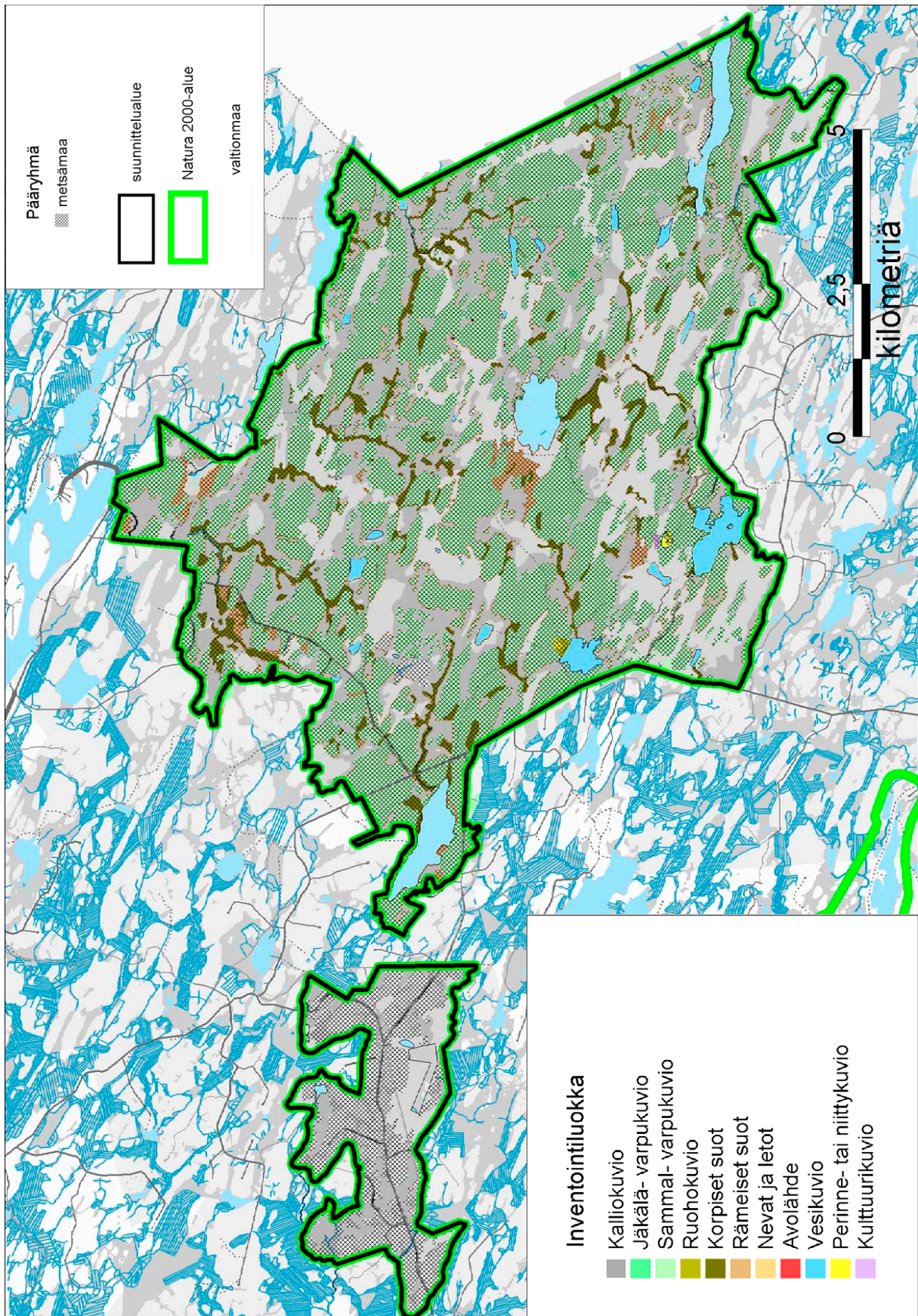
Kasvillisuusluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Lehtomainen kangas	190	4	37 767	199
Tuore kangas	2 610	48	584 947	224
Kuivahko kangas	2 456	46	494 528	201
Kuiva kangas	115	2	7 140	62
Yhteensä	5 371	100	1 124 382	209

Taulukko 8. Elimyssalon metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

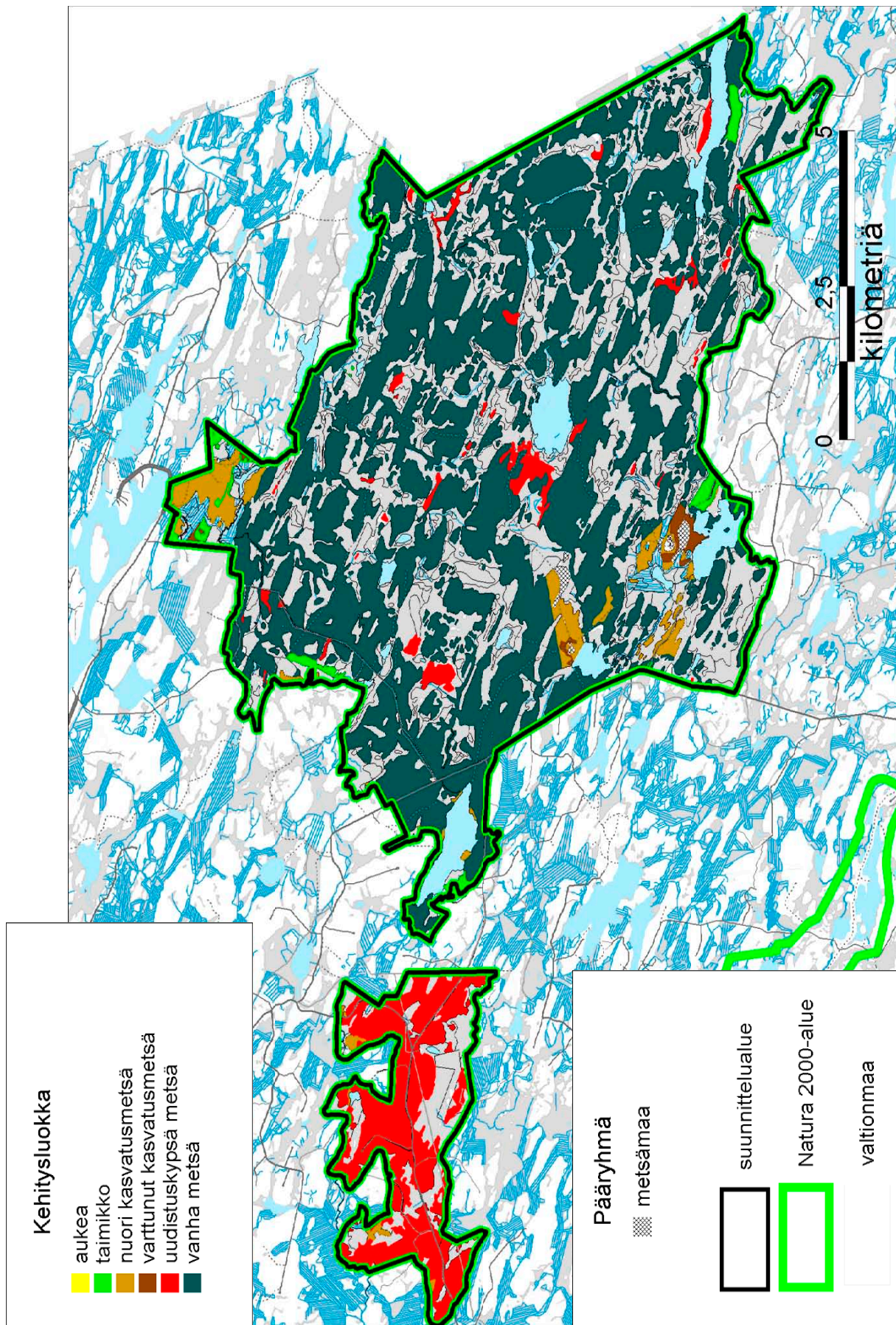
Kehitysluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Aukea	13	<0	0	0	
Taimikko	108	2	989	9	25,1
Nuori kasvatusmetsä	269	5	21 225	79	37,3
Varttunut kasvatusmetsä	18	<0	2 816	157	11,6
Uudistuskypsä metsä	769	14	103 818	135	13,4
Vanha metsä	4 194	78	995 534	237	
Yhteensä	5 371	100	1 124 382	209	

Taulukko 9. Elimyssalon metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Mänty	800	15	150 970	189
Mäntyseka	1 958	36	429 814	219
Kuusi	727	14	146 149	201
Kuusiseka	1 829	34	394 489	216
Koivu	3	<0	245	94
Koivuseka	38	1	2 600	69
Muu	3	<0	115	38
Ei arvioitu	13	<0		
Yhteensä	5 371	100	1 124 382	209

Kuva 13. Elimyssalon inventointiluokat ja metsämaan sijoittuminen. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Kuva 14. Elimyssalon kehitysluokkakartta ja metsämaat. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Suot

Elimyssalon alueen maapinta-alasta (8 823 ha) soita on lähes puolet (47 %). Suot ovat avoimia tai puustoisia aapasoitia, piensoita ja myös lähdesoitia. Keidassoita alueella ei tavata. Kaikista soista on metsämaiksi luokiteltu puuston kasvun mukaan korpia 15 % (602 ha) ja rämeitä vain 4 % (164 ha). Lettoja alueella on hyvin vähän.

Suot ovat valtaosin luonnontilaisia. Ojitettujen soiden osuus koko suopinta-alasta (4 127 ha) on vain 3 % (143 ha). Ojitetuista soista rämeiden osuus on selvästi suurin (75 %), mutta myös korpia (3 %) ja nevoja (22 %) on ojitettu. Ojitetuista soista on ennallistettu 38 ha (27 %, Leväsuu).

Natura-luontotyytit

Alueen luontotyyppi-inventointi on tehty vuosina 2002–2004, ja tiedot on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Maastoinventoinnit ovat tarkentaneet Natura-tietokantalomakkeen tietoja. Alueella tavattujen EU-luontodirektiivin luontotyyppien suhteelliset osuudet ja pinta-alat on esitetty taulukossa 10 ja luontotyyppien sijainti alueella kuvassa 15. Luontotyyppi-tiedot perustuvat Metsähallituksessa tehtyihin maastoinventointeihin, jotka kattavat 84 % kokonaispinta-alasta; muilta osin tiedot perustuvat ilmakuvatulkintoihin.

Taulukossa 10 myös esitetyt Natura-tietokantalomakkeen tiedot perustuvat pohjakartta- ja ilmakuvatulkintoihin sekä muuhun verkostoa valmisteltaessa käytössä olleeseen materiaaliin. Taulukko sisältää myös edustavuudeltaan ei-merkittäviksi arvioituja luontotyyppisiä, joiden osuus kaikilla priorisoiduilla luontotyypeillä on 10 % tai vähemmän (liite 1, taulukko A).

Elimyssalon alueella on tehty lähes koko alueen kattava lahopuuarviointi kesällä 2005. Lahopuu-tiedot tallennetaan Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Tällä hetkellä lahopuutiedot järjestelmässä ovat hyvin puutteelliset, eikä tietoja saada käyttöön tähän suunnitelmaan.

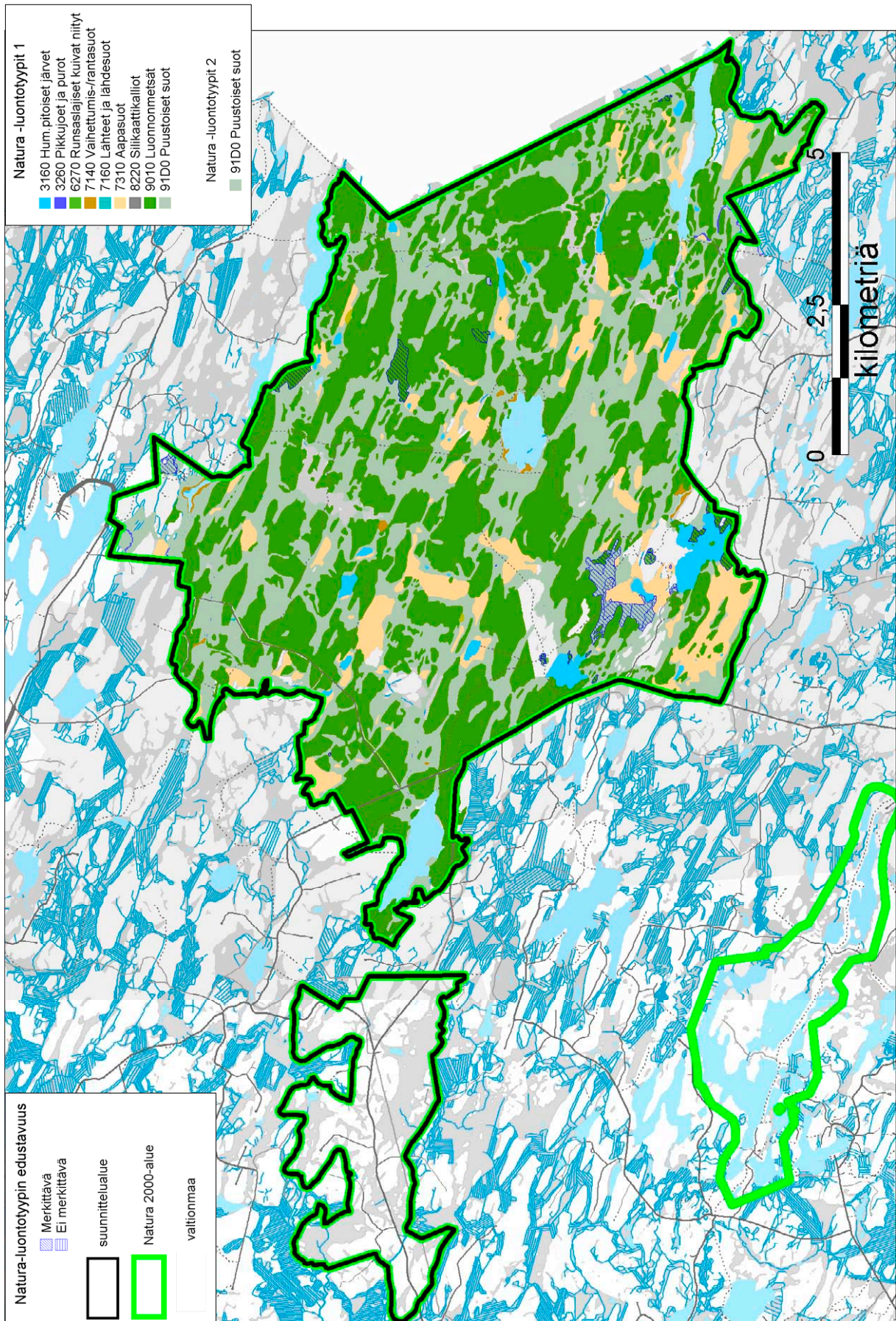
Elimyssalon alueella tavataan useita erilaisia Natura 2000 -luontotyyppisiä, joista priorisoitujen luontotyyppien osuus pinta-alasta on lähes 80 % (7 254 ha). Alueen priorisoituja luontotyyppisiä ovat boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot, aapasuot sekä runsaslajiset tuoret ja kuivat niityt. Muita kuin priorisoituja luontotyyppisiä on alueen pinta-alasta noin 2 % (181 ha).

Ylivoimaisesti suurimman osan koko alueen pinta-alasta peittää boreaalinen luonnonmetsä. Koko alueen kivennäismaan metsämaasta jopa 81 % on luonnonmetsää (3 841 ha). Boreaaliseen luonnonmetsään sisältyy enimmäkseen kivennäismaan metsämaata (97 %, 3 718 ha), mutta luonnonmetsiä ovat myös alueen lukuisat, joskin pienialaiset kangaskorvet (3 %, 103 ha) ja kangasrämeet (0,5 %, 20 ha).

Kivennäismaan metsämaata, joka ei täytä luonnonmetsän kriteereitä, on vain noin 3 % (284 ha) koko alueen pinta-alasta. Tästä enin osa on tuoretta kangasta (56 %, 494 ha) tai kuivaa kangasta (43 %, 385 ha).

Luonnonmetsät ovat erittäin edustavia lähes kauttaaltaan; edustavuudeltaan erinomaisia on 54 % ja hyviä 44 % (liite 1, taulukko A).

Suopinta-alasta (2 016 ha) lähes puolet on puustoisia soita. Enimmäkseen nämä ovat rämeitä (43 %, 1 790 ha), mutta joitakin korpiakin tavataan (5 %, 227 ha). Alueella on havaittu vain yksi letto, joka sijaitsee Elimyssalon Natura-alueen keskiosissa.

Kuva 15. Elimyssalon Natura-luontotyytit ja edustavuus. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Puustoisista soista valtaosa on edustavuudeltaan erinomaisia (80 %) (liite 1, taulukko A). Jopa 10 % puustoisista soista on kuitenkin arvioitu ei-merkittäviksi. Niiden poikkeaman luonnontilasta on aiheuttanut ihmistoiminta.

Alueen soista yli puolet on aapasointa (63 %, 2 590 ha). Ylivoimaisesti eniten aapasointa on rämeitä (71 %), mutta nevojakin on noin viidennes (20 %). Korpia on alle 10 % ja lettojen osuus on häviävän pieni (yksi 0,84 ha:n laajuinen alue). Kaikkia soita ei ole kuitenkaan tarkistettu maastossa, ja ravinteisuutta voi alueella olla enemmänkin.

Runsaslajiset ja tuoreet niityt sijaitsevat Levävaaran ja Latvavaaran erämaatorppien ympärillä Elimyssalon lounaisosissa. Latvavaaran pinta-ala on noin 2 ha ja Levävaaran 3,4 ha. Niittyjen kasvillisuustyypit vaihtelevat tuoreista heinäniityistä pienruohoisiin ja suurruohoisiin tuoreisiin niittyihin. Sekä Levä- että Latvavaarassa on pienialaisena harvinaisempaa kuivaa heinäniittyä. Suurin osa niityistä on edustavuudeltaan merkittäviä (liite 1, taulukko A). Edustavuudet on arvioitu vuonna 2002, jolloin Latvavaaran niitty ei vielä ollut hoidossa ja Levävaaran niittyä oli hoidettu noin seitsemän vuotta.

Taulukko 10. Elimyssalon Natura-alueen määritettyjen Natura-luontotyyppien pinta-alat ja %-osuudet kokonaispinta-alasta. Priorisoidut luontotyypit on *kursivoitu*. * = puustoisista soista vain osa luokitellaan metsämaaksi (Elimyssalossa 504 ha). Osuus kok.alasta = osuus kokonaispinta-alasta (Natura-tietokannassa 8 293 ha, Metsähallituksen paikkatietojärjestelmässä 9 221 ha). MH:n paikkatietojärjestelmässä metsämaata 5 371 ha. Lähteitä ja lähdesoita on MH:n paikkatietojärjestelmän mukaan 36 kpl.

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta		MH:n paikkatietojärjestelmä		
		Pinta-ala ha	Osuus kok. alasta	Pinta-ala ha	Osuus metsämaasta	Osuus kok. alasta
9010	<i>Borealiset luonnonmetsät</i>	4 643	56	3 841	71	78
91D0	<i>Puustoiset suot</i>	1 659	20	818	9*	17
7310	Aapasuot	1 493	18	2 590	5	53
	-aapasoihin sis. puustoiset suot			2 016	5	<0
	-aapasoihin sisältyvät letot			3		<0
7140	Piensuot ja vaihettumissuot	83	1	18		<0
7160	Lähteet ja lähdesuot			1		<0
6270	<i>Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt</i>			5		<0
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	415	5	152		<0
3260	Pikkujoet ja purot			6		<0
8220	Silikaattikalliot			2		<0
	Yhteensä	8 293	100	7 433	85	81

2.4.3 Lentuan alue

Metsät

Lentuan alueen metsät ovat suhteellisen nuoria ja hoidettuja. Metsien rakenne ei poikkea kovin selvästi Kainuun keskimääräisestä metsäkuvasta (taulukot 12–14). Koko alueen pinta-alasta suurin osa on vettä, ja vajaa neljännes on metsämaata (taulukko 11). Maapinta-alasta (1 897 ha) metsämaata on 85 %.

Lentuan alue on karun puoleista, ja ravinteisten kasvillisuustyyppien puuttuminen on selkeää. Lehtoja ja reheviä tulvametsiä on niukanlaisesti jokisuilla ja Lentuankosken rannoilla. Valtaosa metsämaan pinta-alasta on kuivahkoa kangasta (taulukko 12). Vain alle kymmenen prosenttia metsämaaksi luokitellusta alueesta on korpia (3 %) ja rämeitä (5 %), joten valtaosa (1 494 ha) on metsiä.

Lentuan metsät eivät ole kovin vanhoja, mutta silti lähes puolet (45 %, 729 ha) metsistä on vähintään 121-vuotiaita kuvion pääpuulajin mukaan arvioituna. Tämä ilmenee myös kehitysluokkajakaumassa, jonka mukaan uudistuskypsää metsää on lähes puolet pinta-alasta (taulukko 13). Uudistuskypsää metsiköitä on reilusti enemmän kuin Kainuussa keskimäärin, toisin kuin nuorempia kehitysluokkia, joiden osuudet ovat yhtäläiset Kainuun kanssa. Alueen metsät ovat voittopuolisesti puhtaita männiköitä (taulukko 14). Seuraavaksi yleisimmät metsiköt, kuitenkin hyvin vähäisenä pinta-alaltaan, ovat mäntysekapuustoisia. Tämä osoittaa alueen kankaiden käsittelyn astetta. (kuvat 16–17)

Lahopuun määrä on arvioitu luontotyyppi-inventoinnin yhteydessä, joten arvioitu pinta-ala on lähes 80 %. Taulukossa 15 on esitetty lahopuun määrä arvioiduilla kuvioilla, joiden pinta-ala on hiukan yli 120 ha. Keskimääräinen lahopuun määrä alueella on alhainen; tämän osoittaa myös runsaslahopuustoisten kuvioiden pieni pinta-ala. Suurimmalla osalla arvioidusta pinta-alasta lahopuun määrä on keskimääräistäkin alempi, ja tavoitteellinen lahopuun määrä (yli 20 m³/ha) on saavutettu vain hyvin pienellä pinta-alalla. Ennallistaminen alueen pohjois- ja etelärannoilla on nostanut lahopuun määrää lyhyellä aikavälillä ja käynnistänyt myös lahopuujatkumon. Todellinen lahopuun määrä tällä hetkellä on jonkin verran suurempi kuin taulukossa 15 esitetty.

Taulukko 11. Lentuan pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Pääryhmä	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Metsämaa	1 620	24	249 103	154	77,0
Kitumaa	200	3	199	1	10,3
Joutomaa	25	<0	0	0	6,6
Tie	0,4	<0			0,7
Rakennettu maa	0,5	<0			
Vedet	4 793	72			
Ei arvioitu	52	1			
Yhteensä	6 691	100	249 302	37	

Taulukko 12. Lentuan metsämaan pinta-alat ja puusto kasvillisuusluokittain.

Kasvillisuusluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Lehtomainen kangas	0,5	<0	47	103
Tuore kangas	213	13	39 114	184
Kuivahko kangas	1 344	83	205 418	153
Kuiva kangas	62	4	4 524	73
Yhteensä	1 620	100	249 103	154

Taulukko 13. Lentuan metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Kehitysluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Aukea	5	<0	0	0	
Taimikko	64	4	1 033	16	25,1
Nuori kasvatusmetsä	580	36	55 502	96	37,3
Varttunut kasvatusmetsä	171	11	27 308	160	11,6
Uudistuskypsä metsä	758	46	153 297	202	13,4
Uudistumisvaiheessa oleva metsä	42	3	11 963	288	
Yhteensä	1 620	100	249 103	154	

Taulukko 14. Lentuan metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m³	Puusto m³/ha
Mänty	1 388	86	211 579	152
Mäntyseka	168	10	26 973	161
Kuusi	33	2	7 279	221
Kuusiseka	16	1	2 619	168
Koivu	1	<0	115	84
Koivuseka	9	1	538	60
Ei tietoja	5	<0		
Yhteensä	1 620	100	249 103	154

Taulukko 15. Lentuan lahoppun määrän jakauma arvioiduilla kuvioilla. Keskim. = lahoppua keskimäärin m³/ha.

Maankäyttöluokka	Keskim.	Lahoppun määrä, m³/ha						Mitattu ala yht. ha
		<2	2–<5	5–<10	10–<20	20–<50	>50	
Suojelumetsät	6,5	13,9	49,6	26,7	29,9	0	0,5	120,6
% arvioid. pinta-alasta		12	41	22	25		<0	100

Suot

Lentuan maapinta-alasta soita on 15 % (287 ha). Alueen suot ovat puustoisia. Keidassoita ei alueella tavata. Kaikista soista on metsämaiksi luokiteltu puuston kasvun mukaan korpia 15 % (43 ha) ja rämeitä 29 % (83 ha). Lettoja alueella ei ole.

Suot ovat pääosin luonnontilaisia. Ojitettujen soiden osuus koko suopinta-alasta on 22 % (63 ha). Ojitetuista soista kaksi kolmannelle on rämeitä ja kolmannes korpia; pinta-alat ovat kuitenkin pieniä. Ojitetuista soista on ennallistettu 17 ha, mikä on 31 % ojitetuista soista.

Vedet

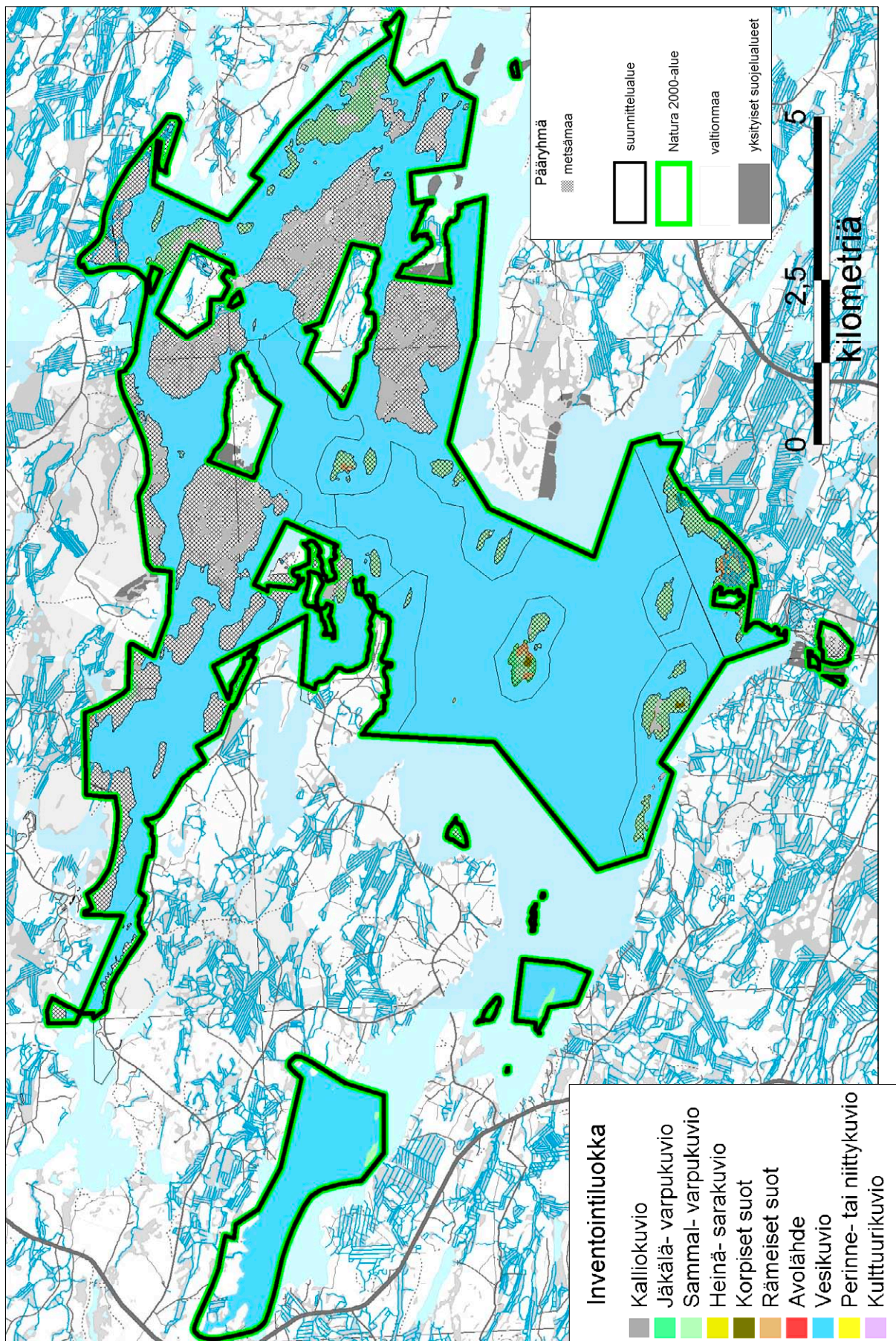
Vesien pinta-ala 4 793 ha kattaa suurimman osa Lentuan Natura-alueen rajauksesta. Lentuan alueella on sekä karuja kirkasvetisiä (noin 17 kpl) että humuspitoisia (noin 4 kpl) järviä ja lampia.

Lentuan vedenlaatu on jonkin verran huonontunut maatalouden, metsäojitusten sekä kalanviljelytoiminnan takia: Vesi on silminnähdyn ruskeaa, ja paikoin leväkasvillisuus aiheuttaa loppukesästä esimerkiksi verkkojen limoittumista.

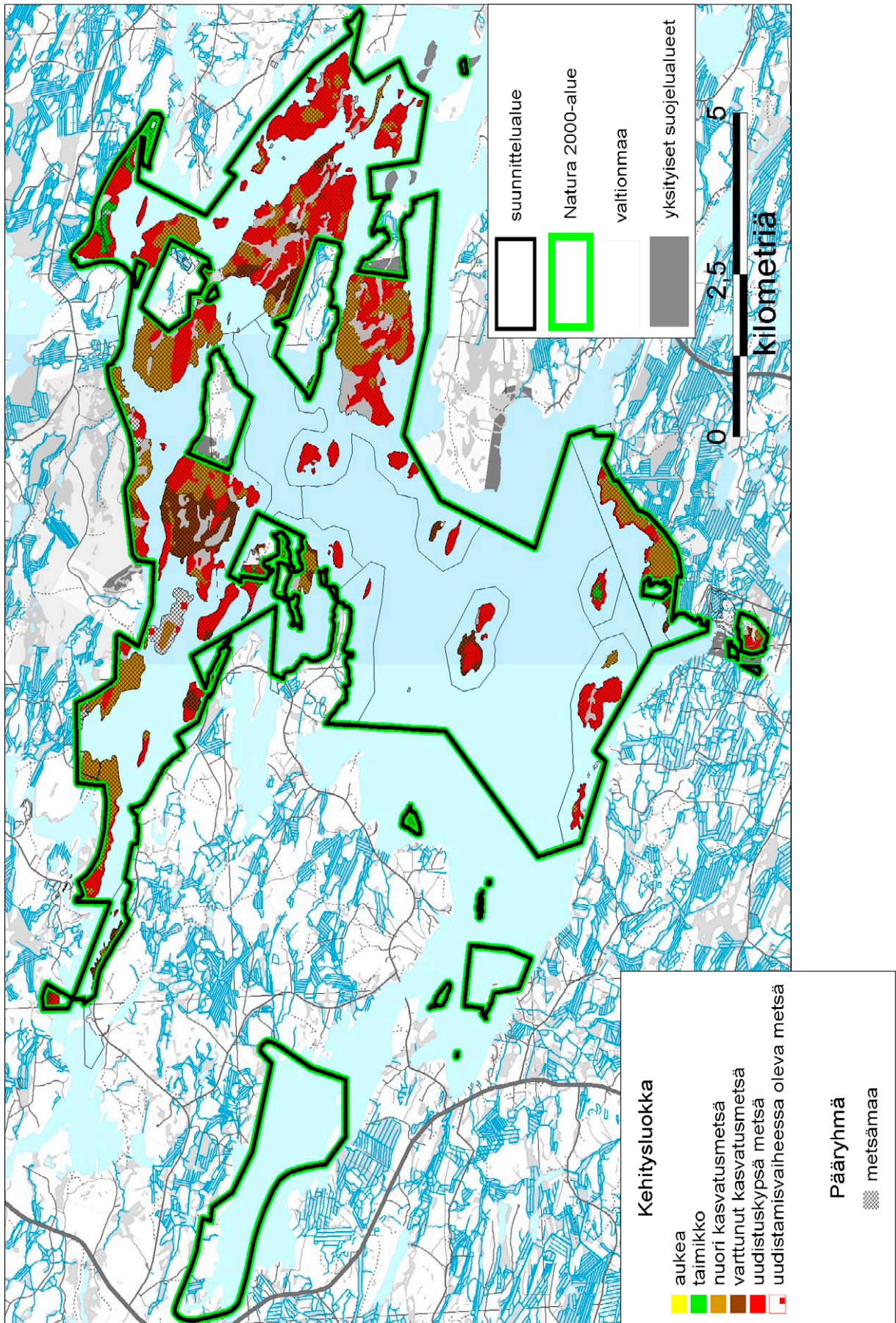
Natura-luontotyypit

Alueen luontotyyppi-inventointi ja lahoppuarviointi on tehty vuonna 2005, ja tulokset on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Maastoinventoinnit ovat tarkentaneet Natura-tietokantalomakkeen tietoja. Alueella tavattujen EU-luontodirektiivin luontotyyppien suhteelliset osuudet ja pinta-alat on esitetty taulukossa 16 ja luontotyyppien sijainti alueella kuvassa 18. Luontotyyppitiedot perustuvat Metsähallituksessa tehtyihin maastoinventointeihin, jotka kattavat 77 % kokonaispinta-alasta, ja osin ilmakuvatulkintoihin.

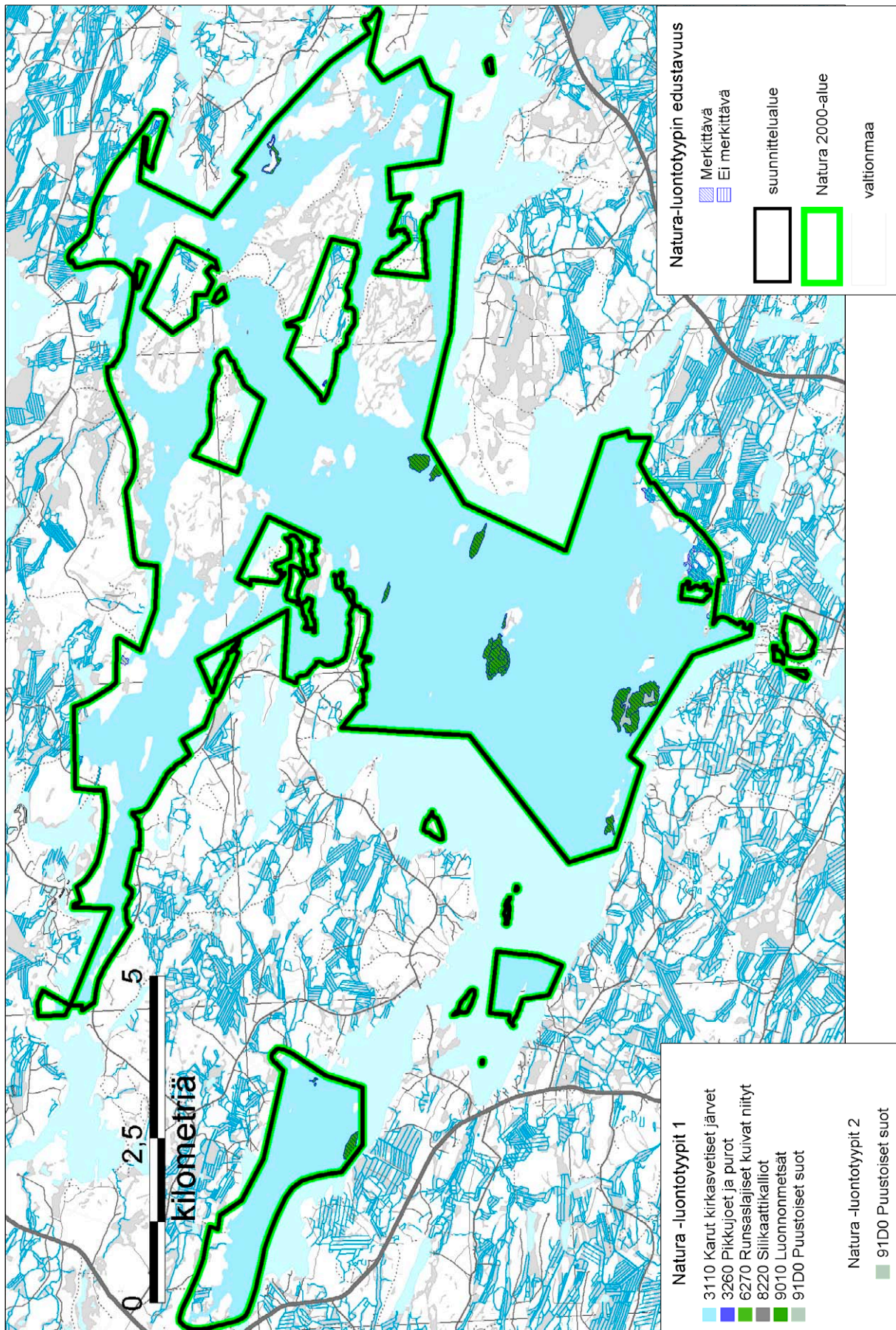
Taulukossa 16 myös esitetyt Natura-tietokantalomakkeen tiedot perustuvat pohjakartta- ja ilmakuvatulkintoihin sekä muuhun verkostoa valmisteltaessa käytössä olleeseen materiaaliin. Lentuan alueella ei ole edustavuudeltaan ei-merkittäviksi arvioituja luontotyyppiä (liite 1, taulukko B).

Kuva 16. Lentuan inventointiluokat ja metsämaan sijoittuminen. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Kuva 17. Lentuan kehitysluokkakartta ja metsämaat. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Kuva 18. Lentuan Natura-tyypit ja edustavuus. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Lentuan alueella tavataan vain muutamia erilaisia Natura 2000 -luontotyyppisiä, joista priorisoitujen luontotyyppien osuus pinta-alasta on ainoastaan 2 % (111 ha). Alueen priorisoituja luontotyyppisiä ovat boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot sekä runsaslajiset tuoret ja kuivat niityt. Muita kuin priorisoituja luontotyyppisiä on alueen pinta-alasta noin 72 % (4 793 ha), mikä pitää sisällään rajauksen laajat vesialueet.

Ylivoimaisesti suurimman osan koko alueen pinta-alasta peittävät karut kirkasvetiset järvet ja lammet.

Koko alueen kivennäismaan metsämaasta (1 494 ha) ainoastaan 5 % on luonnonmetsää (72 ha). Boreaaliseen luonnonmetsään sisältyy enimmäkseen kivennäismaan metsämaata (93 %), mutta luonnonmetsiä ovat myös alueen pienialaiset kangaskorvet (2 %, 1 ha) ja kangasrämeet (4 %, 3 ha).

Maastossa inventoitua kivennäismaan metsämaata (319 ha), joka ei täytä luonnonmetsän kriteereitä, on suurin osa tästä pinta-alasta, noin 77 % (246 ha). Tästä enin osa on kuivahkoa kangasta (81 %, 200 ha) ja jonkin verran tuoretta kangasta (19 %, 46 ha).

Luonnonmetsät ovat edustavuudeltaan merkittäviä, ja niiden poikkeama luonnontilasta on ihmistoiminnan tai myös luontaisten syiden aiheuttamaa (liite 1, taulukko B).

Suopinta-alasta vain kymmenesosa (33 ha) on puustoisia soita. Enimmäkseen ne ovat rämeitä (73 %, 24 ha), mutta joitakin korpiakin tavataan (27 %, 9 ha).

Puustoisista soista valtaosa on edustavuudeltaan merkittäviä, ja niiden poikkeaman luonnontilasta ovat aiheuttaneet ihmistoiminta tai luontaiset syyt (liite 1, taulukko B). Noin viidesosaan puustoisista soista ihmistoiminta on vaikuttanut vain heikosti, ja ne ovat edustavuudeltaan hyviä. Heikompia edustavuusluokkia ei ole.

Alueen ainoa niittykuvio sijaitsee Tynisaarella. Tämä hoitamaton niitty on todennäköisesti vanhan pellon, pihapiirin tai hoidetun niityn jäljiltä. Pinta-alaltaan 0,1 ha:n tuore heinäniitty on edustavuudeltaan merkittävä, ja sen poikkeama luonnontilasta johtuu luontaisista syistä (liite 1, taulukko B).

Taulukko 16. Lentuan Natura-alueen määritettyjen Natura-luontotyyppien pinta-alat ja %-osuudet kokonaispinta-alasta. Priorisoidut luontotyypit on *kursivoitu*. * = puustoisista soista vain osa luokitellaan metsämaaksi (Lentualla 23 ha). Osuus kok.alasta = osuus kokonaispinta-alasta (Natura-tietokannassa 6 591 ha, Metsähallituksen paikkatietojärjestelmässä 6 691 ha). MH:n paikkatietojärjestelmässä metsämaata 1 620 ha.

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta		MH:n paikkatietojärjestelmä		
		Pinta-ala ha	Osuus kok. alasta	Pinta-ala ha	Osuus metsämaasta	Osuus kok. alasta
9010	<i>Boreaaliset luonnonmetsät</i>	1 318	20	78	5	1
91D0	<i>Puustoiset suot</i>	132	2	33	1*	<0
6270	<i>Runsaslajiset kuivat ja tuoret niityt</i>			0,1		<0
3110	Karut kirkasvetiset järvet	4 745	72	4 792		72
3260	Pikkujoet ja purot			0,2		<0
8220	Silikaattikalliot	66	1	0,2		<0
	Yhteensä	6 261	95	4 905	6	73

2.4.4 Iso-Palosen ja Maariansärkkien alue

Metsät

Iso-Palosen–Maariansärkkien alueen metsien rakenne ei poikkea selvästi Kainuun keskimääräisestä metsäkuvasta (taulukot 18–20); vanhoja luonnonmetsiä alueella ei juuri ole. Koko alueen pinta-alasta hiukan yli puolet on metsämaata (taulukko 17), maapinta-alasta (3 343 ha) metsämaata on 65 %. Alle kymmenesosa metsämaiksi luokitellusta alueesta on korpia ja rämeitä, ja valtaosa (93 %, 2 045 ha) on metsiä.

Yli puolet metsistä on kuivahkoja ja kolmannes kuivia kankaita (taulukko 18). Ruohoiset tulvametsät edustavat rehevintä metsäkasvillisuutta. (kuva 19)

Alueen metsät eivät ole kovin vanhoja, mikä ilmenee kehitysluokkajakaumasta, jonka mukaan uudistuskypsä metsä on vallitsevinta metsäkuvassa (taulukko 19, kuva 20). Vanhaa metsää on kuitenkin jonkin verran, ja pääpuulajin mukaan arvioituna vähintään 121-vuotiaan metsän osuus metsämaan pinta-alasta on peräti 59 % (1 269 ha).

Alueen metsät ovat pääasiassa puhtaita männikköjä (taulukko 20). Mäntysekametsiä on jonkin verran muitten puulajien osuuden ollessa hyvin vähäinen. Tämä osoittaa alueen kankaiden käyttöastetta.

Lahopuun määrä on arvioitu luontotyyppi-inventoinnin yhteydessä, joten arvioitu pinta-ala on noin 73 %. Taulukossa 21 on esitetty lahopuun määrä arvioituilla kuvioilla, joiden pinta-ala on hiukan yli 535 ha. Keskimääräinen lahopuun määrä alueella on korkeintaan tyydyttävä – tämän osoittaa myös lahopuustoisten kuvioiden pieni pinta-ala. Suurimmalla osalla arvioidusta pinta-alasta lahopuun määrä alueella on keskimääräinen, mutta tavoitteellinen lahopuun määrä (yli 20 m³/ha) on saavutettu kuitenkin jo kolmanneksella alueen pinta-alasta. Ennallistaminen alueella on nostanut lahopuun määrää lyhyellä aikavälillä ja käynnistänyt myös lahopuujatkumon. Todellinen lahopuun määrä tällä hetkellä on jonkin verran suurempi kuin taulukossa 21 esitetty.

Taulukko 17. Iso-Palosen–Maariansärkkien pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Pääryhmä	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Metsämaa	2 189	55	377 582	173	77,0
Kitumaa	335	8	8 211	24	10,3
Joutomaa	804	20	67	<0	6,6
Tie	14	<0			0,7
Rakennettu maa	1	<0			
Vedet	688	17			
Yhteensä	4 031	100	385 860	96	

Taulukko 18. Iso-Palosen–Maariansärkkien metsämaan pinta-alat ja puusto kasvillisuusluokittain.

Kasvillisuusluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Lehtomainen kangas	11	1	2 039	178
Tuore kangas	198	9	47 311	239
Kuivahko kangas	1 330	60	235 031	177
Kuiva kangas	650	30	93 201	143
Yhteensä	2 189	100	377 582	173

Taulukko 19. Iso-Palosen–Maariansärkkien metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Kehitysluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Aukea	3	<0	0	0	
Taimikko	153	7	5 270	34	25,1
Nuori kasvatusmetsä	519	24	64 239	124	37,3
Varttunut kasvatusmetsä	209	10	38 839	186	11,6
Uudistuskypsä metsä	937	43	195 995	209	13,4
Uudistumisvaiheessa oleva metsä	55	2	2 569	47	
Vanha metsä	313	14	70 670	226	
Yhteensä	2 189	100	377 582	173	

Taulukko 20. Iso-Palosen–Maariansärkkien metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Mänty	1 827	84	313 694	172
Mäntyseka	202	9	30 543	151
Kuusi	7	<0	1 127	166
Kuusiseka	101	5	28 301	281
Koivu	1	<0	245	170
Koivuseka	48	2	3 672	76
Ei arvioitu	3	<0		
Yhteensä	2 189	100	377 582	173

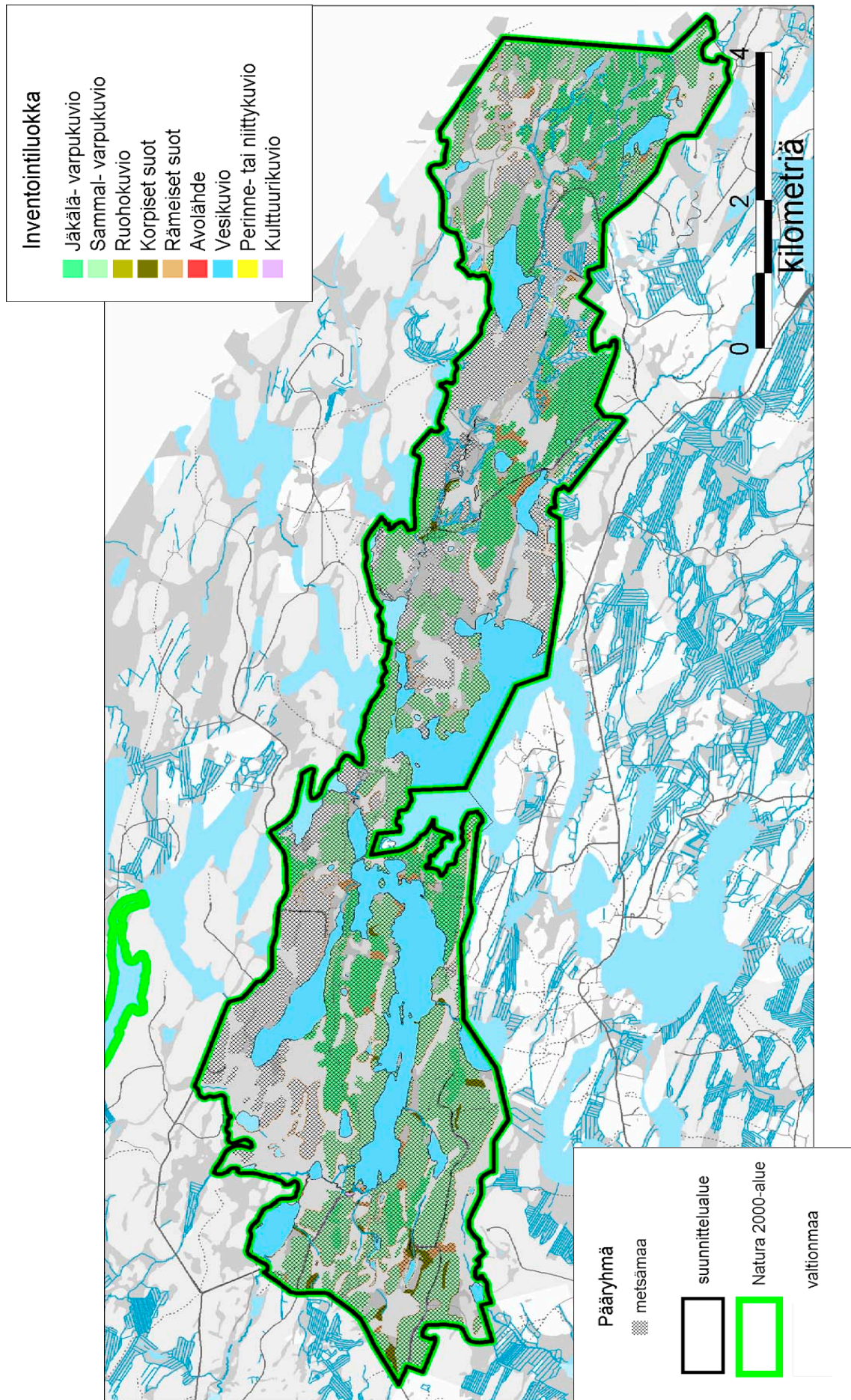
Taulukko 21. Iso-Palosen–Maariansärkkien lahoppuun määrän jakauma arvioiduilla kuvioilla. Keskim. = lahoppuuta keskimäärin m³/ha.

Maankäyttöluokka	Keskim.	Lahoppuun määrä, m ³ /ha					Mitattu ala yht. ha	
		<2	2–<5	5–<10	10–<20	20–<50		>50
Suojelumetsät	16,8	11,3	22,5	121,3	225,3	142,7	11,9	535,0
% arvioid. pinta-alasta		2	4	23	42	27	2	100

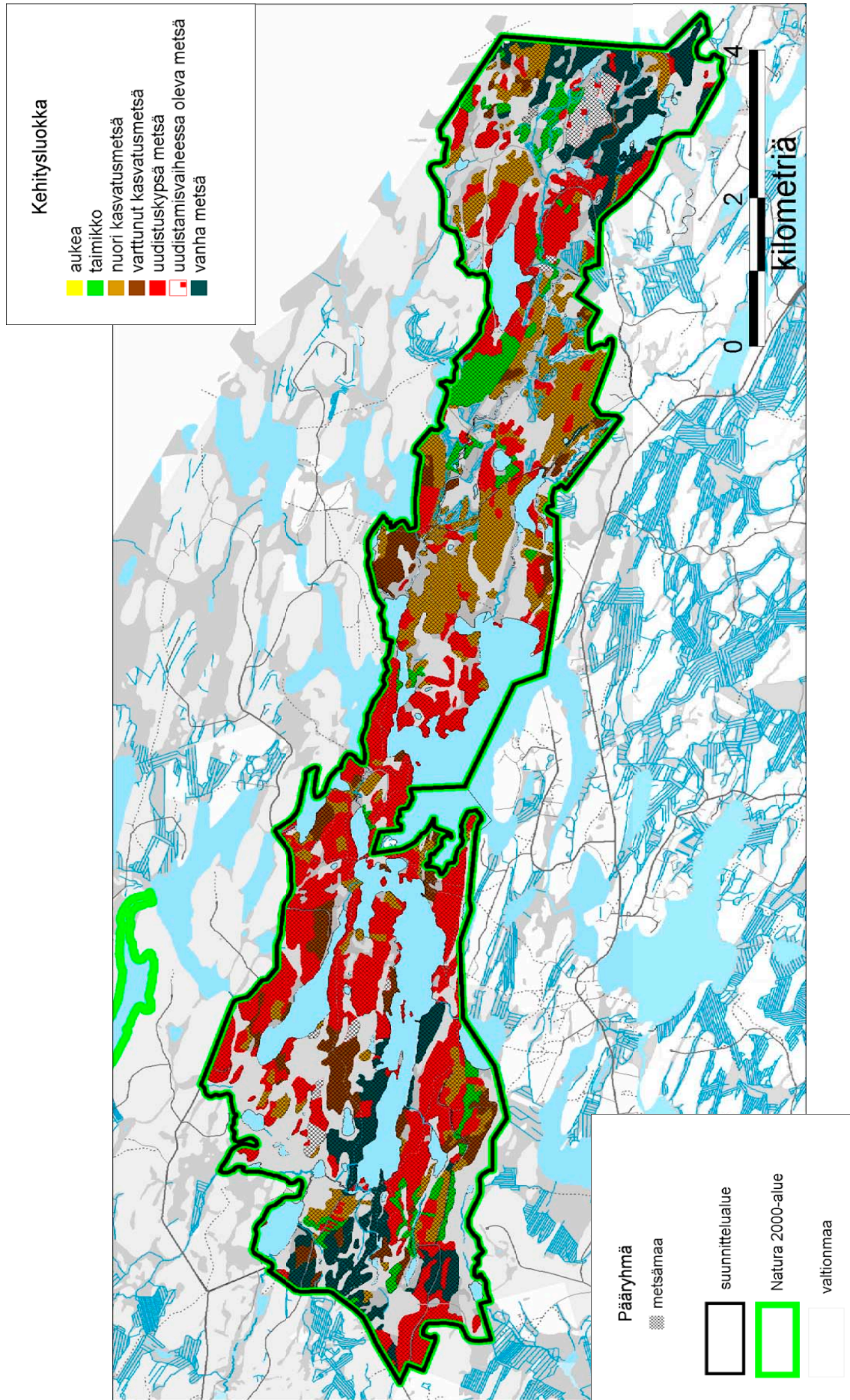
Suot

Iso-Palosen–Maariansärkkien maapinta-alasta (3 343 ha) soita on 38 %. Alueen suot ovat monipuolisia. Suot ovat avoimia tai puustoisia aapa- ja keidassoita. Alueella on myös piensoita ja lähdesoita. Kaikista soista on metsämaiksi luokiteltu puuston kasvun mukaan korpia 5 % (63 ha) ja rämeitä vain 6 % (81 ha). Lettoja ei ole tavattu alueella.

Suot ovat valtaosin luonnontilaisia. Ojitettujen soiden osuus koko suopinta-alasta (1 281 ha) on vain 7 % (93 ha). Ojitetuista soista rämeiden osuus on selvästi suurin (98 %), mutta myös korpia (2 %) on ojitettu. Ojitetuista soista tullaan ennallistamaan puolet (48 ha).

Kuva 19. Iso-Palosen–Maariansärkkien inventointiluokat ja metsämaan sijoittuminen. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Kuva 20. Iso-Palosen–Maariansärkkien kehitysluokkakartta ja metsämaan sijoittuminen. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Natura-luontotyyppit

Alueen luontotyyppi-inventointi ja lahopuuarviointi on tehty vuonna 2005, ja tulokset on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Maastoinventoinnit ovat tarkentaneet Natura-tietokantalomakkeen tietoja. Alueella tavattujen EU-luontodirektiivin luontotyyppien suhteelliset osuudet ja pinta-alat on esitetty taulukossa 22 ja luontotyyppien sijainti alueella kuvassa 21. Luontotyyppitiedot perustuvat Metsähallituksessa tehtyihin maastoinventointeihin, jotka kattavat 73 % kokonaispinta-alasta, ja osin ilmakuvatulkintoihin.

Taulukossa 22 myös esitetyt Natura-tietokantalomakkeen tiedot perustuvat pohjakartta- ja ilmakuvatulkintoihin sekä muuhun verkostoa valmisteltaessa käytössä olleeseen materiaaliin. Taulukko sisältää myös edustavuudeltaan ei-merkittäviksi arvioitua luontotyyppiä, joiden osuus kaikilla priorisoiduilla luontotyypeillä on 11 % tai vähemmän (liite 1, taulukko C).

Iso-Palosen–Maariansärkkien alueella tavataan useita erilaisia Natura 2000 -luontotyyppiä, joista priorisoidujen luontotyyppien osuus pinta-alasta on neljännes (1 008 ha). Alueen priorisoiduja luontotyyppiä ovat boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot, aapasuot sekä keidassuot. Muita kuin priorisoiduja luontotyyppiä on alueen pinta-alasta niin ikään neljännes (1 025 ha), joista karut kirkasvetiset järvet ja harjumetsät ovat laaja-alaisimmat luontotyyppit. Alueella on myös pienialainen tulvaniitty.

Suurimman osan koko alueen pinta-alasta peittävät aapasuot, vaikka kaikkien muidenkin laaja-alaisen luontotyyppien peittävyys alueella on niin ikään lähellä kymmenesosaa. Koko alueen soista 36 % on aapasoita (456 ha). Aapasoista valtaosa (94 %) on rämeitä; muita tyyppiä on vähän (nevoja 5 % ja korpia 1 %).

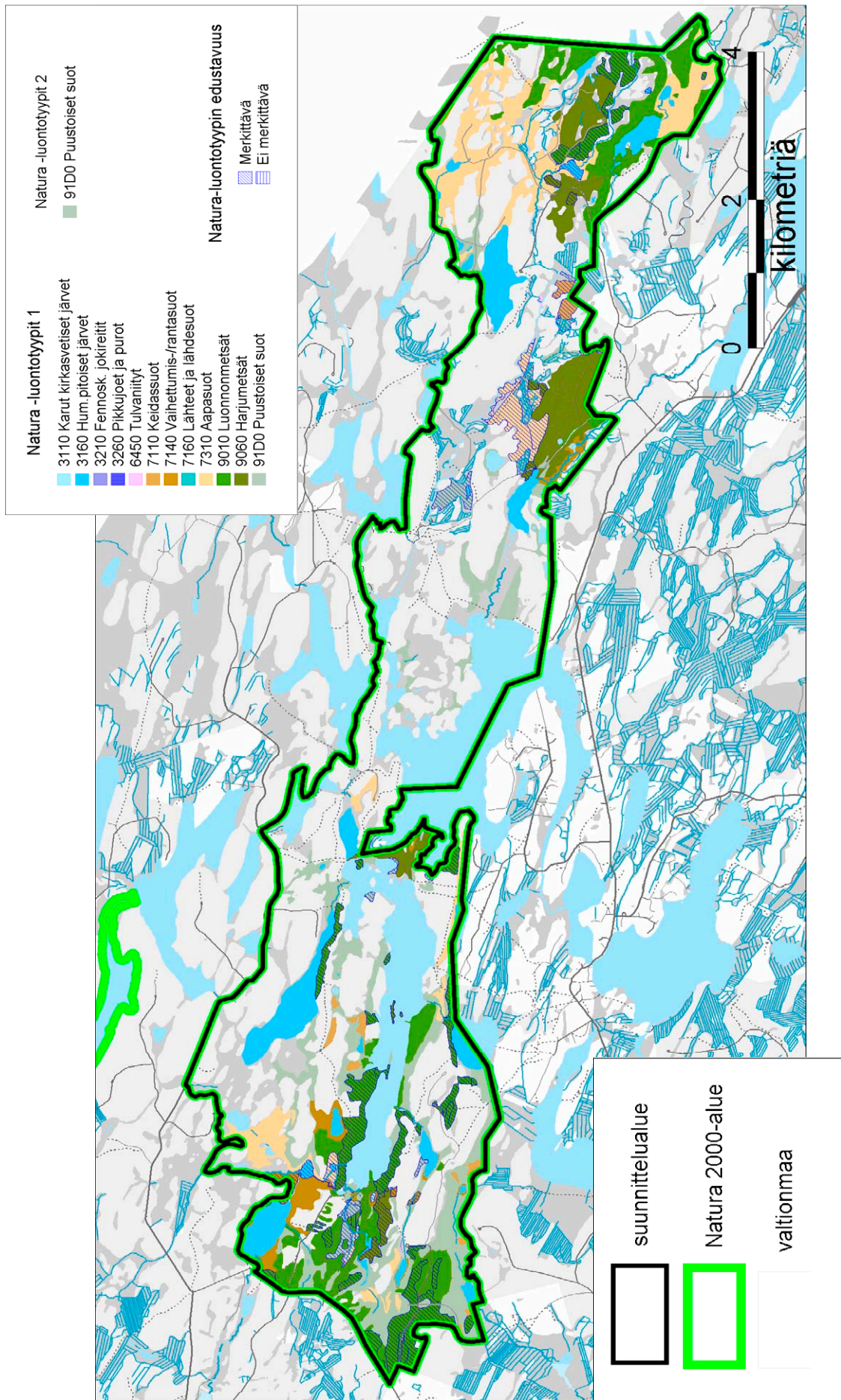
Suopinta-alasta vain vähäinen määrä (6 %, 75 ha) on puustoisia soita. Enimmäkseen nämä ovat rämeitä (97 %, 72 ha), mutta joitakin korpiakin tavataan (3 %, 2 ha). Puustoisista soista valtaosa on edustavuudeltaan hyviä (78 %) ja osin myös erinomaisia (4 %) (liite 1, taulukko C). Kuitenkin osa puustoisista soista on arvioitu ei-merkittäviksi. Niiden poikkeaman luonnontilasta on aiheuttanut ihmistoiminta.

Luonnonmetsät ovat edustavuudeltaan pääasiassa hyviä tai merkittäviä. Poikkeama luonnontilasta on useimmiten selitettävissä ihmistoiminnalla. Alueella on joitakin erinomaisiakin metsiä (liite 1, taulukko C).

Harjumetsät on toinen laaja-alainen luontotyyppi kirkasvetisten järvien ohella. Boreaalisiin luonnonmetsiin sisältyy enimmäkseen kivennäismaan metsämaata (94 %, 262 ha), mutta luonnonmetsiä ovat myös alueen pienialaiset kangaskorvet (5 %, 15 ha) ja kangasrämeet (1 %, 3 ha).

Kivennäismaan metsämaata, joka ei täytä luonnonmetsän tai harjumetsän kriteereitä, on yli puolet (59 %, 870 ha) koko alueen inventoidusta pinta-alasta. Tästä enin osa on kuivahkoa kangasta (61 %, 534 ha) tai kuivaa kangasta (37 %, 325 ha).

Alueen ainoa, pienikokoinen tulvaniitty sijaitsee Viiksimonjoen varrella alueen itäosissa, Saksanlammen paikkeilla. Niityn koko on 0,8 ha, ja sen kasvillisuus vaihtelee jouhisara- ja siniheinävaltaisesta suoniitystä suursaratulvaniitteen. Kohde on perinnebiotooppi, sillä se on ollut niitokäytössä erämaatorppien ympärillä. Niitty on arvioitu edustavuudeltaan hyväksi.

Kuva 21. Iso-Palosen–Maariansärkkien Natura-tyypit ja edustavuus. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Taulukko 22. Iso-Palonen–Maariansärkkien Natura-alueen määritettyjen Natura-luontotyyppien pinta-alat ja %-osuudet kokonaispinta-alasta. Priorisoidut luontotyypit on *kursivoitu*. * = puustoisista soista vain osa luokitellaan metsämaaksi (Iso-Palonen–Maariansärkillä 16 ha). Osuus kok.alasta = osuus kokonaispinta-alasta (MH:n paikkatietojärjestelmässä 4 031 ha). MH:n paikkatietojärjestelmässä metsämaata 2 189 ha.

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta		MH:n paikkatietojärjestelmä		
		Pinta-ala ha	Osuus kok. alasta	Pinta-ala ha	Osuus metsämaasta	Osuus kok. alasta
9010	<i>Boreaaliset luonnonmetsät</i>	973	24	280	13	7
91D0	<i>Puustoiset suot</i>	284	7	75	1*	2
9060	Harjumetsät	1 215	30	338	15	8
7310	Aapasuot	811	20	455	1	11
	-aapasoihin sisältyvät puustoiset suot			150	<0	4
	-aapasoihin sis. lähteet ja lähdesuot			0,02		<0
7110	Keidassuot			197		5
	-keidassoihin sis. puustoiset suot			170		4
7140	Piensuot ja vaihettumissuot			68		2
7160	Lähteet ja lähdesuot			0,01		<0
6450	Tulvaniityt			1		<0
3110	Karut kirkasvetiset järvet ja lammet			389		10
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	81	2	227		6
3260	Pikkujoet ja purot			1		<0
3210	Luonnontilaiset jokireitit			0,3		<0
	Yhteensä	3 364	83	2 032	30	51

2.4.5 Juortanansalon–Lapinsuon alue

Metsät

Alueen metsien rakenne poikkeaa selvästi Kainuun keskimääräisestä metsäkuvasta (taulukot 24–26). Juortanansalon alueesta alle puolet on metsämaata (taulukko 23), ja alueen maapinta-alasta metsämaata on myös alle puolet (46 %). Alle viidennes metsämaaksi luokitellusta alueesta on korpia ja rämeitä, kivennäismaita on 85 % (2 099 ha). Valtaosa metsistä on tuoreita tai kuivahkoja kankaita (taulukko 24). (kuva 22)

Juortanansalon–Lapinsuon metsät ovat suurelta osin uudistuskypsää, mikä ilmenee kehitysluokkajakaumasta (taulukko 25, kuva 23). Vanhaa metsää on vähän, mutta paikoin metsä on hyvin luonnontilaista. Pääpuulajin mukaan arvioituna vähintään 121-vuotiaan metsän osuus metsämaan pinta-alasta on 82 % (2 018 ha). Erityisen vähäinen osuus on varttuneilla kasvatusmetsillä, kuten myös muilla sitä nuoremmilla puusukupvilla.

Alueen metsät ovat tasapuolisesti mäntyseka- tai kuusisekametsiä taikka puhtaita männiköitä ja kuusikoita. Tämä osoittaa alueen tuoreitten ja kuivahkojen kankaiden saaneen paikoin kehittyä luontaiseen suuntaan (taulukko 26).

Alueen alhopuutiedot ovat puutteelliset.

Taulukko 23. Juortanansalon–Lapinsuon pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Pääryhmä	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Metsämaa	2 467	45	464 321	188	77,0
Kitumaa	1 565	29	32 593	21	10,3
Joutomaa	1 222	22	177	<0	6,6
Tie	20	<0			0,7
Rakennettu maa	1	<0			
Vedet	124	2			
Ei tietoja	37	1			
Yhteensä	5 436	100	497 091	91	

Taulukko 24. Juortanansalon–Lapinsuon metsämaan pinta-alat ja puusto kasvillisuusluokittain.

Kasvillisuusluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Lehtomainen kangas	50	2	8 790	177
Tuore kangas	1 461	59	301 032	206
Kuivahko kangas	879	36	152 197	173
Kuiva kangas	35	1	1 838	53
Karukkokangas	42	2	464	11
Yhteensä	2 467	100	464 321	188

Taulukko 25. Juortanansalon–Lapinsuon metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain. Kainuu = ryhmien keskimääräinen %-osuus Kainuussa.

Kehitysluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha	Kainuu
Aukea	22	1	0	0	
Taimikko	272	11	4 251	16	25,1
Nuori kasvatusmetsä	80	3	7 986	100	37,3
Varttunut kasvatusmetsä	42	2	7 644	183	11,6
Uudistuskypsä metsä	2 018	82	444 257	220	13,4
Uudistumisvaiheessa oleva metsä	1	<0	22	26	
Vanha metsä	32	1	161	5	
Yhteensä	2 467	100	464 321	188	

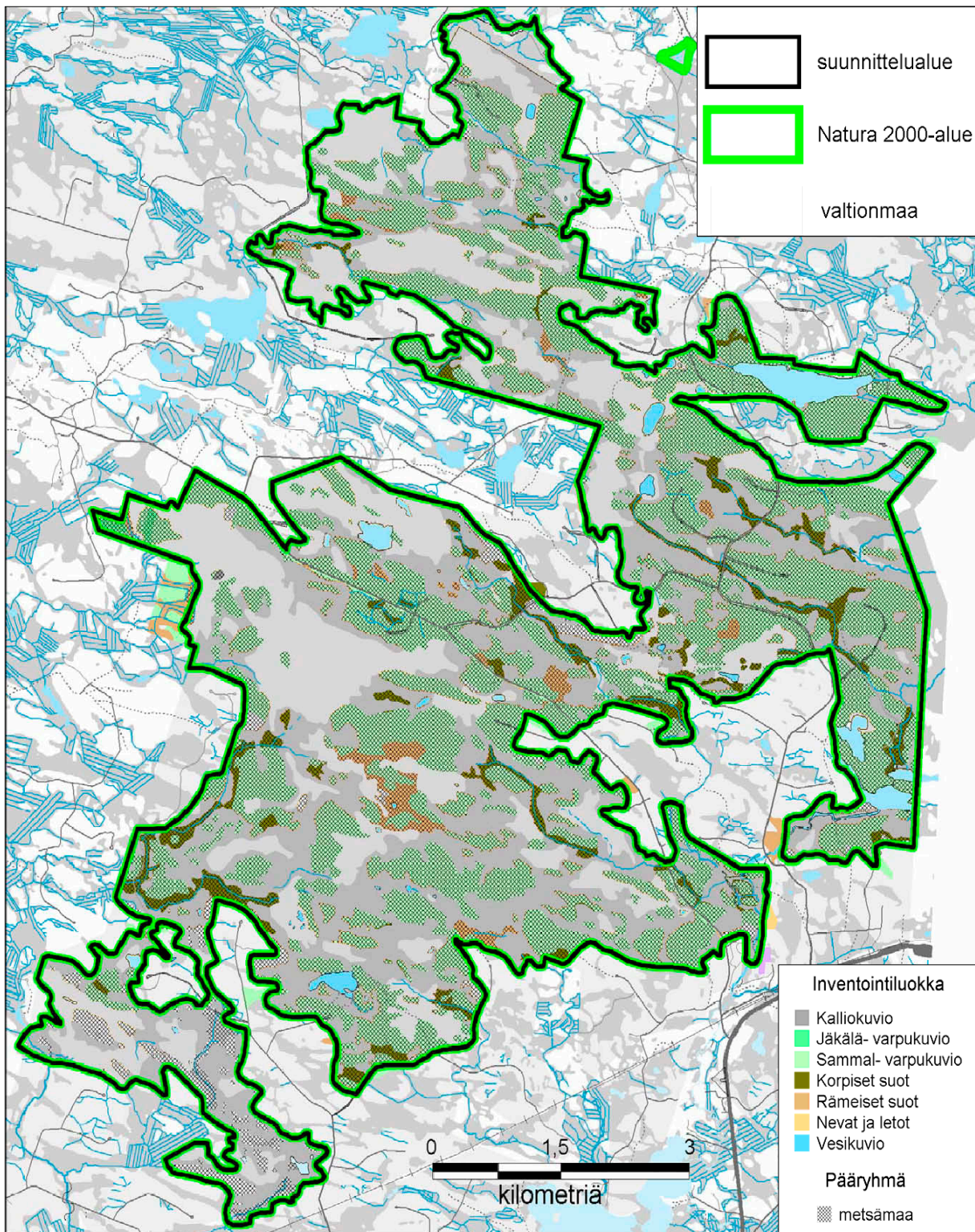
Taulukko 26. Juortanansalon–Lapinsuon metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Mänty	457	19	58 606	128
Mäntyseka	621	25	113 449	183
Kuusi	490	20	100 156	204
Kuusiseka	866	35	191 098	221
Koivu	0,1	<0	<0	<0
Koivuseka	7	<0	978	139
Muu	4	<0	34	8
Ei arvioitu	22	1		
Yhteensä	2 467	100	464 321	188

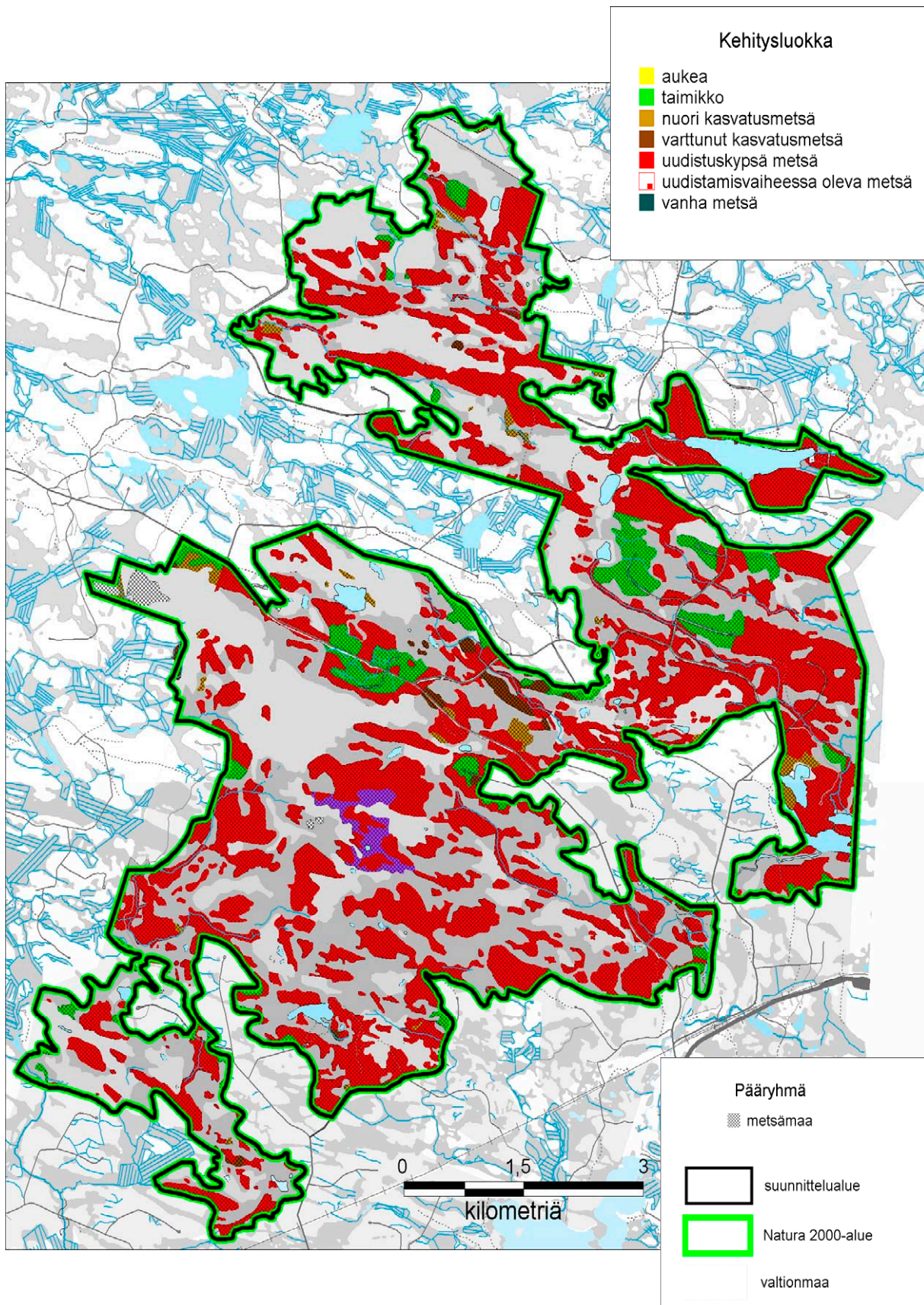
Suot

Juortanansalon–Lapinsuon alueen maapinta-alasta (5 312 ha) soita on yli puolet (59 %). Alueen suoluonto on monipuolista. Suot ovat avoimia tai puustoisia aapasaita, keidassoita, piensoita ja myös lähdesoita. Kaikista soista on metsämaiksi luokiteltu puuston kasvun mukaan korpia 9 % (274 ha) ja rämeitä vain 3 % (93 ha). Lettoja alueella on hyvin vähän.

Suot ovat valtaosin luonnontilaisia. Ojitettujen soiden osuus koko suopinta-alasta (3 151 ha) on vain 1 % (30 ha). Ojitetuista soista rämeiden osuus on selvästi suurin (84 %), mutta myös korpia (16 %) on ojitettu suhteellisen paljon. Ojitetuista soista tullaan ennallistamaan kymmenesosa (3 ha).

Kuva 22. Juortanansalon–Lapinsuon inventointiluokat ja metsämaat. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Kuva 23. Juortanansalon–Lapinsuon kehitysluokkakartta ja metsämaat. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Natura-luontotyytit

Alueen luontotyyppi-inventointi on tehty vuonna 2002, ja tiedot on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Maastoinventoinnit ovat tarkentaneet Natura-tietokantalomakkeen tietoja. Alueella tavattujen EU-luontodirektiivin luontotyyppien suhteelliset osuudet ja pinta-alat on esitetty taulukossa 27 ja luontotyyppien sijainti alueella kuvassa 24. Luontotyyppitiedot perustuvat Metsähallituksessa tehtyihin maastoinventointeihin, jotka kattavat 88 % kokonaispinta-alasta, ja muilta osin tiedot perustuvat ilmakuvatulkintoihin.

Taulukossa 27 on myös esitetty Natura-tietokantalomakkeen tiedot, jotka perustuvat pohjakartta- ja ilmakuvatulkintoihin sekä muuhun verkostoa valmisteltaessa käytössä olleeseen materiaaliin. Taulukko sisältää myös edustavuudeltaan ei-merkittäviksi arvioituja luontotyyppijä, joiden osuus kaikilla priorisoiduilla luontotyypeillä on alle 0 % (liite 1, taulukko D).

Juortanansalon–Lapinsuon alueelta lahoppua ei ole inventoitu maastossa kattavasti, ja tällä hetkellä lahoppuutiedot ovat puutteelliset.

Juortanansalon–Lapinsuon alueella tavataan useita erilaisia Natura 2000 -luontotyyppijä, joista priorisoidujen luontotyyppien osuus pinta-alasta on lähes 83 % (4 464 ha). Alueen priorisoiduja luontotyyppijä ovat boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot, aapasuot sekä keidassuot. Muita kuin priorisoiduja luontotyyppijä on alueen pinta-alasta noin 2 % (92 ha).

Suurimman osan koko alueen pinta-alasta peittää boreaalinen luonnonmetsä. Koko alueen kivennäismaan metsämaasta jopa 79 % on luonnonmetsää (1 657 ha). Boreaaliseen luonnonmetsään sisältyy käytännössä ainoastaan kivennäismaan metsämaata (hiukan alle 100 %, 1 656 ha). Turvemaista hiukan alle hehtaarin kokoinen kangaskorpi on arvioitu luonnonmetsäksi.

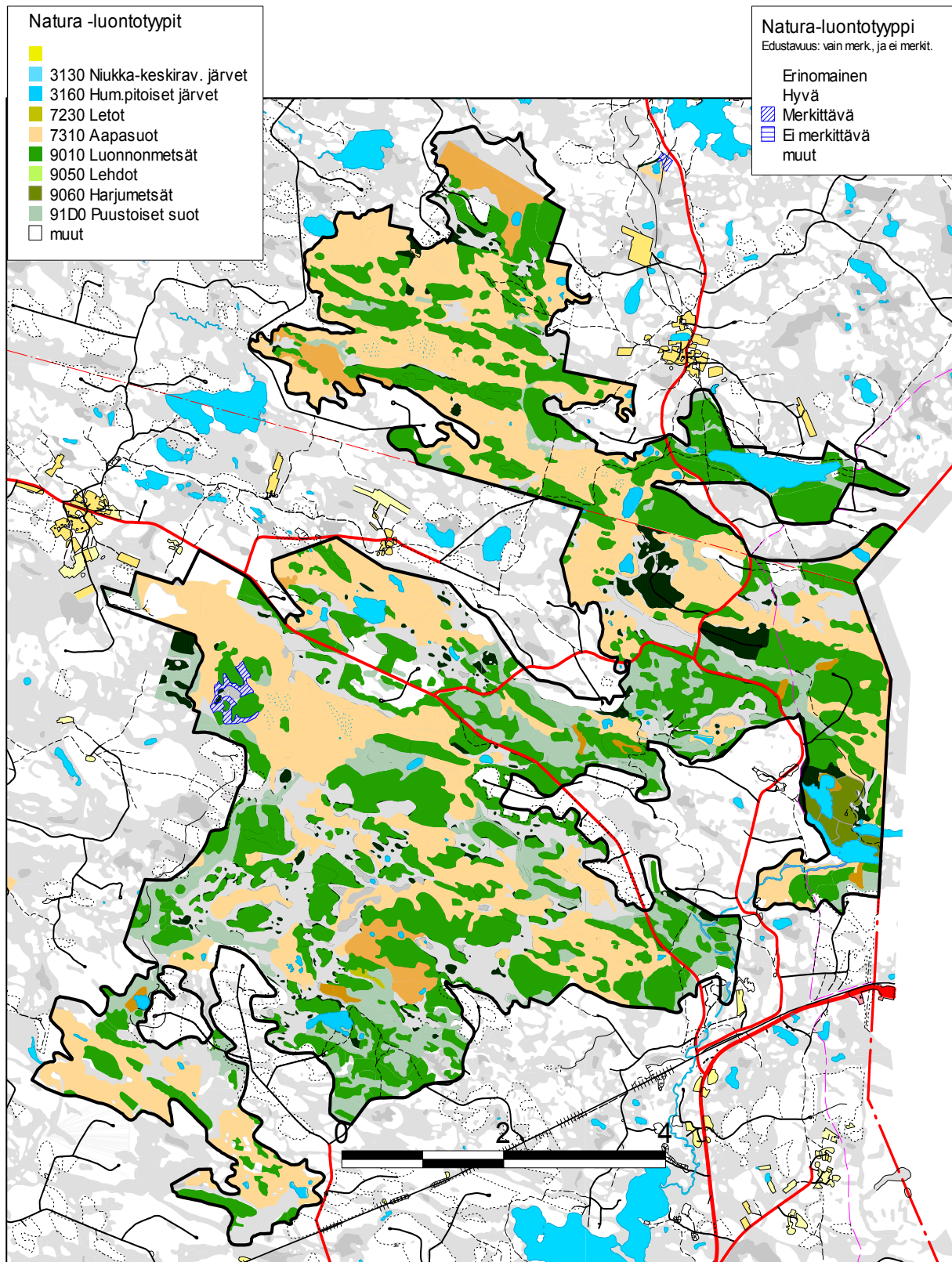
Kivennäismaan metsämaata, joka ei täytä luonnonmetsän kriteereitä, on vain noin 13 % (248 ha) alueen pinta-alasta. Tästä enin osa on kuivahkoa kangasta (54 %, 134 ha) tai tuoretta kangasta (42 %, 105 ha). Kuivaa kangasta on vain 4 % (9 ha). Osa kivennäismaan metsämaasta on harju-metsiä.

Luonnonmetsät ovat erittäin edustavia lähes kauttaaltaan; edustavuudeltaan erinomaisia on yli 70 % ja hyviä lähes 30 % (liite 1, taulukko D). Ei-merkittäviä luonnonmetsiä on vähemmän kuin yksi prosentti.

Suopinta-alasta alle viidennes (550 ha) on puustoisia soita. Sekä korpia (43 %, 237 ha) että rämeitä (57 %, 313 ha) on yhtä lailla. Alueelta on löydetty vain yksi letto, joka sijaitsee Natura-alueen lounaisosassa. Puustoisista soista reilu enemmistö on edustavuudeltaan erinomaisia (79 %) (liite 1, taulukko D). Yhtään puustoisia soita ei ole arvioitu ei-merkittäviksi. Keidassuot ovat alueella muita aapasoita ja puustoisia soita pienialaisempi luontotyyppi. Suopinta-alasta pieni määrä (5 %, 136 ha) on keidassuota. Keidassoilla rämeiden osuus (72 %) on suurempi kuin nevojen (28 %).

Keidassoista kaikki on arvioitu edustavuudeltaan merkittäviksi (liite 1, taulukko D). Poikkeaman luonnontilasta ovat aiheuttaneet luontaiset syyt tai ihmistoiminta.

Alueen soista yli puolet on aapasoita (67 %, 2 121 ha). Aapasoista yli puolet on rämeitä (60 %) ja nevojakin on laajalti (38 %). Korpia on vain 2 %. Aapasoilla lettojen osuus on häviävän pieni (yksi alle 3 ha:n alue).

Kuva 24. Juortanansalon–Lapinsuon Natura-tyypit ja edustavuus. © Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Taulukko 27. Juortanansalon–Lapinsuon Natura-alueen määritettyjen Natura-luontotyyppien pinta-alat ja %-osuudet kokonaispinta-alasta. Priorisoidut luontotyypit on *kursivoitu*. * = puustoisista soista vain osa luokitellaan metsämaaksi. Osuus kok.alasta = osuus kokonaispinta-alasta (Natura-tietokannassa ja Metsähallituksen paikkatietojärjestelmässä 5 436 ha). MH:n paikkatietojärjestelmässä metsämaata 2 467 ha.

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta		MH:n paikkatietojärjestelmä		
		Pinta-ala ha	Osuus kok. alasta	Pinta-ala ha	Osuus metsämaasta	Osuus kok. alasta
9010	<i>Borealiset luonnonmetsät</i>	1 957	36	1 657	67	30
9060	Harjumetsät			34	1	1
91D0	<i>Puustoiset suot</i>	1 087	20	550	12*	10
7310	<i>Aapasuot</i>	1 631	30	2 121	4	39
	<i>-aapasoihin sisältyvät puustoiset suot</i>			596	3	11
	<i>-aapasoihin sisältyvät letot</i>			1		<0
7110	<i>Keidassuot</i>	54	1	136	<0	3
	<i>-keidassoihin sis. puustoiset suot</i>			20	<0	<0
7140	Piensuot ja vaihettumissuot	544	10	19		<0
7160	Lähteet ja lähdesuot			0,01		<0
7230	Letot			3		<0
3210	Luonnontilaiset jokireitit			4		<0
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	163	3	32		1
3260	Pikkujoet ja purot			<0,13		<0
	Yhteensä	5 436	100	4 556	84	84

2.5 Lajisto

Tämän suunnitelman kaikki viisi Ystävyyden puiston aluetta sijaitsevat uhanalaisuusarvioinnin Pohjois-Karjalan–Kainuun vyöhykkeellä (käytetään koodia 3b). Uhanalaistyöryhmä on arvioinut valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaiset lajit vuonna 2000 IUCN-luokituksen mukaisena: äärimmäisen uhanalaiset (CR, Critically Endangered), erittäin uhanalaiset (EN, Endangered), vaarantuneet (VU, Vulnerable), sekä alueellisesti uhanalaiset eli silmälläpidettävät (NT, Near Threatened). IUCN on Maailman luonnonsuojeluliitto eli International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. Suomella on kansainvälinen vastuu tiettyjen lajien säilyttämisestä. Vastuu merkitsee sitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Vastuulajien luettelon ja valintakriteerit on laatinut ympäristöministeriön uhanalaisten lajien toinen seurantatyöryhmä (2000).

Euroopan yhteisön lajien suojelua koskevat säännökset, lintudirektiivi ja luontodirektiivi, edellyttävät, että luonnonvaraisia lajeja ja niiden elinympäristöjä suojellaan. Suomelle on myönnetty poikkeama liitteen II vaatimuksista mm. sutta, karhua ja ilvestä koskien.

Kullakin alueella on tehty useita selvityksiä Ystävyyden puiston tutkimisen yhteydessä. Selvitysten aihepiirit ovat painottuneet linnustoon ja päiväperhosiin. Elimyssalo ja Ulvinsalo ovat olleet mukana tutkimushankkeessa, jossa selvitettiin mm. vanhan metsän eläinpopulaatioiden eristymisen vaikutuksia (Heikkilä & Várkonyi 2004). Tiedot myös muista selvityksistä on tallennettu Metsähallituksen tietokantaan (LALLU), jossa säilytetään viitteitä suojelu- ja retkeilyalueilla tehdyistä tutkimuksista ja selvityksistä (ks. Kirjallisuutta).

Suojelualueiden lajitietoja tallennetaan ja ylläpidetään ensisijaisesti valtakunnallisessa Hertta Eliölajit -järjestelmässä.

2.5.1 Ulvinsalon alue

Ulvinsalon lajisto on erittäin edustava, ja luonnonpuiston merkitystä lajiston kannalta lisää sen sijainti kiinni Venäjän rajassa. Alueella esiintyy luonto- ja lintudirektiivien liitteissä lueteltuja lajeja sekä erityisesti kääväkäsajistoa. Lajitiedot on koottu ympäristökeskuksen internetsivuilta (www.ymparisto.fi, Ulvinsalon alue) ja täydennetty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmästä (SutiGis) sekä ympäristöhallinnon Hertta Eliölajit -tietokannasta. Lajitilanne on 19.12.2005.

Vuonna 2001 tehty kääpäselvitys (Hottola 2001) on vahvistanut Ulvinsalon arvoa erittäin merkittävänä vanhan metsän alueena. Kääpä- ja kääväkäsajilajeja löytyi yhteensä 59 kpl. Vaarantuneita (VU) lajeja löytyi 11 ja silmälläpidettäviä (NT) 10, lisäksi havaittiin suuri määrä vanhan metsän indikaattorilajistoa. Alueella on lisäksi tutkittu kulojen vaikutuksia ja esiintymistä.

Taulukoissa 28–33 on esitetty Ulvinsalon suunnitelma-alueelta havaitut uhanalaiset, direktiivien I ja II liitteissä mainitut sekä erityisesti suojeltavat lajit.

Taulukko 28. Ulvinsalon alueella havaitut uhanalaiset linnut. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, NT = silmälläpidettävä. x = lintudirektiivin liitteen I laji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite I
haarahaukka	<i>Milvus migrans</i>	EN	x
helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>		x
huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>		x
kurki	<i>Grus grus</i>		x
laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>		x
liro	<i>Tringa glareola</i>		x
mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	NT	x
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	x
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		x
pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	NT	x
pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	NT	x
pyy	<i>Bonasa bonasia</i>		x
sinisuohaukka	<i>Circus cyaneus</i>	NT	x
suopöllö	<i>Asio flammeus</i>		x
uhanalainen laji (tiedot salassa pidettäviä)			

Taulukko 29. Ulvinsalon alueella havaitut uhanalaiset nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. v = Suomen kansainvälinen vastuulaji. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II, vastuulaji
liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	VU	x, v
ahma	<i>Gulo gulo</i>	EN	x, v
karhu	<i>Ursus arctus</i>	NT	
ilves	<i>Lynx lynx</i>	NT	
metsäpeura	<i>Rangifer tarandus fennicus</i>	NT	x, v

Taulukko 30. Ulvinsalon alueella havaitut uhanalaiset putkilokasvit. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut. Laji ei ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava tai direktiivin liitteessä II mainittu.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka
kaitakämmekkä	<i>Dactylorhiza traunsteineri</i>	VU

Taulukko 31. Ulvinsalon alueella havaitut uhanalaiset sammalet. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. * = luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava laji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II
haapariippusammal*	<i>Neckera pennata</i>	VU	
hitupihtisammal*	<i>Cephalozia macounii</i>	EN	x
kantopaanusammal*	<i>Calyptogeia suecica</i>	VU	
kantoraippasammal	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	NT	
pikkulovisammal	<i>Lophozia ascendens</i>	NT	

Taulukko 32. Ulvinsalon alueella havaitut uhanalaiset kääväkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen. * = luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava laji. x = vanhan metsän ilmentäjälaji. Luontodirektiivin liite II ei sisällä kääväkkäitä.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Vanhan metsän ilmentäjälaji
erakkokääpä	<i>Antrodia infirma</i>	VU	x
haavanarinakääpä	<i>Phellinus populicola</i>	LC	x
harjasorakas*	<i>Gloiodon strigosus</i>	VU	x
hentoahprakääpä	<i>Postia lateritia</i>	VU	x
kairakääpä	<i>Antrodia primaeva</i>	VU	x
koivunkynsikääpä	<i>Trichaptum pargamenum</i>	NT	
korkkikerroskääpä	<i>Perenniporia subacida</i>	NT	x
känsäorvakka	<i>Cystostereum murrail</i>	NT	x
lohkokääpä*	<i>Diplomitoporus crustulinus</i>	NT	x
punakarakääpä	<i>Steccherinum collabens</i>	VU	x
raidantuoksukääpä	<i>Haploporus odoros</i>	NT	
riekonkääpä	<i>Antrodia albobrunnea</i>	NT	x
sirppikääpä	<i>Skeletocutis lenis</i>	VU	x
siitkänkääpä	<i>Amyloporia sitchensis</i>	EN	
sopolinkääpä*	<i>Piloporia sajanensis</i>	EN	
välkkyludekääpä	<i>Skeletocutis stellae</i>	VU	x

Taulukko 33. Ulvinsalon alueella havaitut uhanalaiset hyönteiset. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen. Lajit eivät kuulu luontodirektiivin liitteeseen II tai ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Eliöryhmä
idänlahopoukko	<i>Eucliodes caucasicus</i>	VU	kovakuoriaiset
vyöpiiloseppä	<i>Lacon fasciatus</i>	NT	kovakuoriaiset
ruskolatikka	<i>Aradus pictus</i>	LC	luteet

2.5.2 Elimyssalon alue

Elimyssalon lajisto on erittäin edustava, ja alueen merkitystä lajiston kannalta lisää sen sijainti kiinni Venäjän rajassa. Alueella esiintyy luonto- ja lintudirektiivien liitteissä lueteltuja lajeja sekä muita uhanalaisia kääväkäs-, sammal- ja putkilokasvilajeja. Alueella on erittäin suuri merkitys mm. metsäpeuran ja suurpetojen kannalta. Lajitiedot on koottu ympäristökeskuksen internet-sivuilta (www.ymparisto.fi, Elimyssalon alue) ja täydennetty Metsähallituksen paikkatieto-järjestelmästä (SutiGis) sekä ympäristöhallinnon Hertta Eliölajit -tietokannasta. Lajitilanne on 19.12.2005.

Elimyssalo on ollut mukana tutkimushankkeessa, jossa selvitettiin mm. vanhan metsän eläinpopulaatioiden eristymisen vaikutuksia (Heikkilä & Várkonyi 2004). Tiedot myös muista selvityksistä on tallennettu Metsähallituksen tietokantaan (LALLU), jossa säilytetään viitteitä suojele- ja retkeilyalueilla tehdyistä tutkimuksista ja selvityksistä.

Taulukoissa 34–40 on esitetty Elimyssalon suunnitelma-alueelta havaitut uhanalaiset, direktiivien I ja II liitteissä mainitut sekä erityisesti suojeltavat lajit.

Taulukko 34. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset linnut. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = lintudirektiivin liitteen I laji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite I
ampuhaukka	<i>Falco columbarius</i>	VU	x
haarahaukka	<i>Milvus migrans</i>	EN	x
helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>		x
huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>		x
kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>		x
kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>		x
kuikka	<i>Gavia arctica</i>		x
kurki	<i>Grus grus</i>		x
lapinpöllö	<i>Strix nebulosa</i>		x
laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>		x
liro	<i>Tringa glareola</i>		x
mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	NT	x
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	x
mustakurkku-uikku	<i>Podiceps auritus</i>		x
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		x
pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>	NT	x
pohjantikka	<i>Picooides tridactylus</i>	NT	x
pyy	<i>Bonasa bonasia</i>		x
sinisuohaukka	<i>Circus cyaneus</i>	NT	x
suokukko	<i>Philomachus pugnax</i>	NT	x
suopöllö	<i>Asio flammeus</i>		x
varpuspöllö	<i>Glaucidium passerinum</i>		x
2 uhanalaista lajia (tiedot salassa pidettäviä)			

Taulukko 35. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. v = Suomen kansainvälinen vastuulaji. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II, vastuulaji
metsäpeura	<i>Rangifer tarandus fennicus</i>	NT	x, v
liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	VU	x, v
susi	<i>Canis lupus</i>	EN	
karhu	<i>Ursus arctos</i>	NT	
ahma	<i>Gulo gulo</i>	EN	x, v
ilves	<i>Lynx lynx</i>	NT	

Taulukko 36. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset putkilokasvit. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut. Laji ei ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava tai direktiivin liitteessä II mainittu.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka
metsänemä	<i>Epipogium aphyllum</i>	VU

Taulukko 37. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset sammaleet. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. Sammalissa ei ole havaittu luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II
kantoraippasammal	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	NT	
kiiltosirppisammal	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	VU	x
koskikorvasammal	<i>Jungermannia obovata</i>	VU	
pikkulovisammal	<i>Lophozia ascendens</i>	NT	
käyrälehtirahkasammal	<i>Sphagnum contortum</i>	NT	

Taulukko 38. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset kääväkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen. * = luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava laji. x = vanhan metsän ilmentäjälaji. Luontodirektiivin liite II ei sisällä kääväkkäitä.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Vanhan metsän ilmentäjälaji
haavananakääpä	<i>Phellinus populicola</i>	LC	x
harjasorakas*	<i>Gloiodon strigosus</i>	VU	x
kanadankääpä*	<i>Tyromyces canadensis</i>	EN	n
korpiludekääpä	<i>Skeletocutis odora</i>	NT	x
känsäorvakka	<i>Cystostereum murrayi</i>	NT	x
punakarakääpä	<i>Steccherinum collabens</i>	VU	x
raidantuoksukääpä	<i>Haploporus odoratus</i>	NT	n
riekonkääpä	<i>Antrodia albobrunnea</i>	NT	x
sirppikääpä	<i>Skeletocutis lenis</i>	VU	x
sitruunakääpä*	<i>Antrodiella citrinella</i>	VU	n
sopulinkääpä*	<i>Piloporia sajanensis</i>	EN	n
välkkyludekääpä	<i>Skeletocutis stellae</i>	VU	x

Taulukko 39. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset jäkälät. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen. * = luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava laji. Luontodirektiivin liite II sisältää vain *Cladonia*-suvun jäkäläitä.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka
aarniluppo*	<i>Bryoria nadvornikiana</i>	NT
hentoneulajäkälä	<i>Chaenotheca gracillima</i>	LC
kalliokeuhkojäkälä	<i>Lobaria scrobiculata</i>	NT
kelonuppijäkälä	<i>Calicium adspersum</i>	VU
raidanpiilojäkälä	<i>Arthonia incarnata</i>	NT
takkuhankajäkälä	<i>Evernia divaricata</i>	VU

Taulukko 40. Elimyssalon alueella havaitut uhanalaiset hyönteiset ovat kovakuoriaisia. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. * = luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava laji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II
isomustakeiju	<i>Melandrya dubia</i>	NT	
korpikolva*	<i>Pytho kolwensis</i>	EN	x
kultaruokokuoriainen	<i>Donacia aureocincta</i>	VU	
lahokapo*	<i>Boros schneideri</i>	VU	x
murroskolva	<i>Pytho abieticola</i>	VU	
suomenrantusukeltaja*	<i>Rhantus fennicus</i>	EN	

2.5.3 Lentuan alue

Lajisto on linnustoltaan edustava, ja alueen merkitystä myös muun lajiston kannalta sekä suoje-alueverkostossa lisää Lentuan laaja, suhteellisen rakentamaton järvi saarineen. Suurin kalataloudellinen merkitys on muikulla. Rannan asukkailta saadun palautteen mukaan järven kalakannat ovat heikentyneet merkittävästi, ja tästä syystä myös kalastus on viime vuosina vähentynyt.

Alueella on ollut suuri merkitys metsäpeuralle tärkeänä talvehtimisalueena ja kesäaikojen oleskelualueena. Lentuan Natura-alueen ja rantojen suojeleohjelman melko tiiviisti rantoja pitkin kulkevan rajauksen sisäpuolella ei ole juuri havaittu uhanalaisia kasvi- tai sammallajistoa, mutta lähialueella on tavattu kuitenkin joitakin uhanalaisia putkilokasvilajeja (horkkakatkerok* *Gentiana amarella*, VU; suikeanoidanlukko *Botrychium lanceolatum*, VU ja kellokanerva* *Erica tetralix*, CR). (* = erityisesti suojeltu luonnonsuojeluasetuksessa.) Lentuan järvessä tavataan planktonsiikaa (*Coregonus lavaretus*), joka on siian virtakutuinen muoto. Laji on vesistölle luontainen. Lajitiedot on koottu ympäristökeskuksen internetsivuilta (www.ymparisto.fi, Lentuan alue) ja täydennetty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmästä (SutiGis) sekä ympäristöhallinnon Hertta Eliölajit -tietokannasta. Lajitilanne on 19.12.2005.

Alueella on tehty kasvillisuus selvitys (Hanhela & Vainio 1987).

Taulukoissa 41–42 on esitetty Lentuan suunnitelma-alueelta havaitut uhanalaiset, direktiivien I ja II liitteissä mainitut sekä erityisesti suojeltavat lajit.

Taulukko 41. Lentuan alueella havaitut uhanalaiset linnut. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. x = lintudirektiivin liitteen I laji. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite I
ampuhaukka	<i>Falco columbarius</i>	VU	x
kaakkuri	<i>Gavia stellata</i>	NT	x
kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>		x
kuikka	<i>Gavia arctica</i>		x
mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	NT	x
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		x
uivelo	<i>Mergus albellus</i>		x

Taulukko 42. Lentuan alueella havaitut uhanalaiset nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. Laji ei ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava laji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II
metsäpeura	<i>Rangifer tarandus fennicus</i>	NT	x

2.5.4 Iso-Palosen ja Maariansärkkien alue

Alueella ei ole paljon uhanalaista lajistoa, ja alueen merkitys on suurempi eläimistölle kuin kasvistolle. Harjualueella voi edelleen olla tulevaisuudessa tärkeä merkitys metsäpeurojen talvilaidunalueena, vaikka peurojen esiintymisalueen laajettua sen merkitys on nyttemmin vähentynyt. Alueella on tavattu useita direktiivien liitteissä II ja I lueteltuja eläinlajeja, joista osa on myös valtakunnallisesti uhanalaisia. Alueen lajiston palautumiselle lähemmäksi luonnontilaa on merkityksellistä alueen sijainti kiinni Venäjän rajassa.

Lajitiedot on koottu ympäristökeskuksen internetsivuilta (www.ymparisto.fi, Iso-Palosen–Maariansärkkien alue) ja täydennetty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmästä (SutiGis) sekä ympäristöhallinnon Hertta Eliölajit -tietokannasta. Lajitilanne on 19.12.2005.

Taulukoissa 43–44 on esitetty Iso-Palosen ja Maariansärkkien suunnitelma-alueelta havaitut uhanalaiset, direktiivien I ja II liitteissä mainitut sekä erityisesti suojeltavat lajit.

Taulukko 43. Iso-Palosen ja Maariansärkkien alueella havaitut uhanalaiset linnut. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä. x = lintudirektiivin liitteen I laji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite I
huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>		x
kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>		x
kurki	<i>Grus grus</i>		x
liro	<i>Tringa glareola</i>		x
mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	NT	x
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	x
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		x
pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	NT	x
pyy	<i>Perdix perdix</i>		x
viirupöllö	<i>Strix uralensis</i>		x

Taulukko 44. Iso-Palosen ja Maariansärkkien alueella havaitut uhanalaiset nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. v = Suomen kansainvälinen vastuulaji. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II, vastuulaji
susi	<i>Canis lupus</i>	EN	
ahma	<i>Gulo gulo</i>	EN	x, v
karhu	<i>Ursus arctos</i>	NT	
ilves	<i>Lynx lynx</i>	NT	

2.5.5 Juortanansalon–Lapinsuon alue

Laajana alueena Juortanansalon–Lapinsuon suojelualueella on erämaisen eläimistön kannalta suuri merkitys. Lapinsuo ja Valtasensuo ovat metsäpeuran kesälaidunalueita. Alueella liikkuvat myös suurpedot (karhu, ahma ja susi). Lajistoon kuuluu luontodirektiivin liitteen II ja lintudirektiivin liitteen I lajeja sekä uhanalainen kiiltosirppisammal. Suomen uhanalaisluokituksen mukaisia uhanalaisia lajeja on alueella havaittu kuusi lajia ja silmälläpidettäviä lajeja kahdeksan. Alueella tavataan useita vanhan metsän ilmentäjälajeja käävökkäiden ryhmästä. Vanhan metsän ilmentäjiä on putkilokasveissa vähän; yksi niistä on metsänemä. Alueen havainto metsänemästä on vanha. Lajitiedot on koottu ympäristökeskuksen internetsivuilta, Metsähallituksen paikkatietojärjestelmästä (SutiGis) ja ympäristöhallinnon Hertta Eliölajit -tietokannasta. Tilanne on 19.12.2005.

Taulukoissa 45–50 on esitetty Juortanansalon–Lapinsuon suunnitelma-alueelta havaitut uhanalaiset, direktiivien I ja II liitteissä mainitut sekä erityisesti suojeltavat lajit.

Taulukko 45. Juortanansalon–Lapinsuon alueella havaitut uhanalaiset linnut. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä. x = lintudirektiivin liitteen I laji. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite I
helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>		x
hiiripöllö	<i>Surnia ulula</i>		x
huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>		x
kaakkuri (lis. Hertasta)	<i>Gavia stellata</i>	NT	x
kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>		x
kuikka	<i>Gavia arctica</i>		x
kurki	<i>Grus grus</i>		x
lapinpöllö	<i>Strix nebulosa</i>		x
laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>		x
liro	<i>Tringa glareola</i>		x
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	x
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		x
pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>		x
pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	NT	x
pyy	<i>Perdix perdix</i>		x
suokukko	<i>Philomachus pugnax</i>		x
suopöllö	<i>Asio flammeus</i>		x
2 uhanalaista lajia (tiedot salassa pidettäviä)			

Taulukko 46. Juortanansalon–Lapinsuon alueella havaitut uhanalaiset nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: EN = erittäin uhanalainen, NT = silmälläpidettävä. x = luontodirektiivin liitteen II laji. v = Suomen kansainvälinen vastuulaji. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II, vastuulaji
metsäpeura	<i>Rangifer tarandus fennicus</i>	NT	x, v
susi	<i>Canis lupus</i>	EN	
ahma	<i>Gulo gulo</i>	EN	x, v
karhu	<i>Ursus arctos</i>	NT	
saukko	<i>Lutra lutra</i>	NT	

Taulukko 47. Juortanansalon–Lapinsuon alueella havaitut uhanalaiset putkilokasvit. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut. Laji ei ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltava tai direktiivin liitteessä II mainittu.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka
metsänemä	<i>Epipogium aphyllum</i>	VU

Taulukko 48. Juortanansalon–Lapinsuon alueella havaitut uhanalaiset sammaleet. IUCN-uhanalaisuusluokka: VU = vaarantunut. x = luontodirektiivin liitteen II laji. Laji ei ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltu.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka	Direktiivin liite II
kiiltosirppisammal	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	VU	x

Taulukko 49. Juortanansalon–Lapinsuon alueella havaitut uhanalaiset kääväkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja. Luontodirektiivin liite II ei sisällä kääväkkäitä.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka
raidantuoksukääpä	<i>Haploporus odorus</i>	NT
korpiludekääpä	<i>Skeletocutis odora</i>	

Taulukko 50. Juortanansalon–Lapinsuon alueella havaitut uhanalaiset jäkälät. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen. Luontodirektiivin liite II sisältää vain *Cladonia*-suvun jäkäläitä. Lajit eivät ole luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltavia lajeja.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN-luokka
hentoneulajäkälä	<i>Chaenotheca gracillima</i>	LC
raidanpiilojäkälä	<i>Arthonia incarnata</i>	NT

2.6 Historia

2.6.1 Alueen perustamishistoria

Ystävyyden puisto koostuu useista eri aikoina ja erilaisin säädöksiin perustetuista alueista. Ulvin-salon luonnonpuisto perustettiin vuonna 1956 useimpien muiden Suomen luonnonpuistojen kanssa yhteisellä lailla. Elimyssalo tuli tunnetuksi Suomesta kadonneen metsäpeuran ilmestyttyä 1960-luvulla takaisin itärajan ylitse juuri tälle alueelle. Alueen suojelu on edennyt vaiheittain: Aluksi Elimysjärven ympärillä oli Metsähallituksen päätöksellä rauhoitettu 700 ha:n laajuinen luonnonhoitometsä; sittemmin Elimyssalo on ollut mukana, Juortanansalon tavoin, soidensuojeluohjelman perusohjelmassa, ja vuonna 1983 mietintönsä jättänyt luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta esitti alueesta lakisääteistä luonnonsuojelualuetta. Lentuan saaret ovat niin ikään olleet Metsähallituksen jo vuonna 1970 perustamaa luonnonhoitometsää, jonka pinta-ala vesialueineen oli 5 062 ha. Juortanansalon soidensuojelualue perustettiin soidensuojelulailla 1988. Vuonna 1985 ympäristöministeri Matti Ahde teki paikalliseen aloitteeseen perustuvan esityksen rajan ylittävän, yhteisen Ystävyyden puiston perustamiseksi silloisen Neuvostoliiton kanssa. Inventointien ja neuvotteluiden jälkeen Suomen Ystävyyden puisto perustettiin omalla laillaan vuonna 1990.

2.6.2 Kulttuuriperintö

Ystävyden puisto on itäkainuulaista saloseutua, jota alueen asukkaat ovat hyödyntäneet asutukseen, eränkäyntiin, kaskiviljelyyn, tervanpoltoon ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueen soita on hyödynnetty niittyinä. Elimyssalon Natura-alueella sijaitsevat Levä- ja Latvavaaran erämaatilat ovat erinomaisia näytteitä seudun vanhakantaisesta asutuksesta ja esimerkkejä talonpoikaisesta, luontosidonnaisesta elämänmuodosta. Levävaara on kunnostettu erämaa-asutuksesta kertovaksi museotilaksi.

Suunnittelualueen varhaisimmat ihmistoiminnan merkit löytyvät Lentuan sekä Iso-Palosen ja Maariansärkkien vesistöjen ranta-alueilta, mistä on tiedossa useita kivikautisia asuinpaikkoja ja pyyntikuoppia. Iso-Palosen esihistorialliset asuinpaikka- ja pyyntikuoppakohteet ovat valtakunnallisesti merkittäviä kiinteitä muinaisjäännöksiä ja edustava näyte moniperiodisesta muinaisjäännösryhmästä (Museovirasto 2001). Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin Iso-Palosen ja Maariansärkkien alueelle on merkitty kahdeksan kohdetta ja Lentuan alueelle samoin kahdeksan kohdetta. Suunnittelualueen muilla osilla ei sijaitse muinaisjäännösrekisterin kohteita.

Lentuan Natura-alueen eteläosa kuuluu Lentuankosken valtakunnallisesti merkittävään kulttuurihistorialliseen ympäristöön, minkä johdosta alueen palveluvarustuksen tulee sopeutua erityisen hyvin maisemaan (Museovirasto & Ympäristöministeriö 1993). Suunnittelualueella ei sijaitse muita valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä eikä myöskään valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

Suunnittelualueella ei sijaitse asetuksella suojeltuja tai Metsähallituksen ja Museoviraston sopimuksella varjeltuja rakennuksia tai rakennusryhmiä.

2.7 Nykyinen käyttö

2.7.1 Virkistyskäyttö

Ystävyden puiston alueet ovat pääasiassa paikallisten asukkaiden eränkäynti- ja virkistäytymis-alueita. Alueiden metsät ja suot ovat marjastajien, metsästäjien ja kalastajien käytössä, ja niiden kiinnostavuus perustuu luonnontilaisiin soihin sekä vanhoihin metsiin. Suurimmat kävijämäärät ovatkin heinäkuussa lakanpoiminta-aikaan sekä syyskuussa linnunmetsästyksen alkaessa. Vuonna 2005 tehdyn kävijätutkimuksen mukaan Ystävyden puiston osa-alueilla harrastetaan eniten kävelyä ja luonnontarkkailua. Tutkimus tehtiin Lentualla, Iso-Palonen–Maariansärkillä sekä Elimyssalolla. Tyypillinen kävijä tulee lyhyehkölle, noin neljä tuntia kestäväälle retkelle ja odottaa saavansa kokea elämyksiä rauhallisessa luonnonympäristössä. Kävijätutkimukseen osallistuneet arvioivat alueen nykyisen tilan ja palvelut melko hyväksi ja kokevat saaneensa hyvän vastineen odotuksilleen. Rakenteiden määrää ja laatua pidettiin hyvinä; pieniä puutteita esitettiin lähinnä liittyen pitkosten nykyiseen kuntoon. Elimyssalolla, Iso-Palonen–Maariansärkillä sekä Lentualla on runsas ja monipuolinen retkeilyn palvelurakennearustus ja rakenteet ovat hyvässä kunnossa. Lentuan luonnonsuojelualueella on lisäksi luontotupa, vuokrattava kota sekä autiotupa. Palvelurakenteiden käyttö on pääasiassa paikallista virkistyskäyttöä; luontomatkaillinen käyttö on tois-
taiseksi vähäistä.

Metsästyksestä on määrätty alueen perustamisasetuksessa ja se on sallittua, Ulvinsaloo lukuun ottamatta, kaikilla osa-alueilla paikallisille asukkaille. Tämän lisäksi asetuksessa on annettu erillisrajoituksia siten, että suurpetojen metsästys on kielletty Elimyssalolla. Kokonaan metsästykseltä rauhoitettuja alueita ovat Lentuan saaret ja Elimysjärven ympäristön noin 800 ha:n alue. Vieraspaikkakuntalaisille myydään metsästyslupia Juortanansalolle, osana ympäröivää laajempaa metsästysaluetta.

Kalastuslain mukainen kuntalaisille vapaa onginta ja pilkintä on sallittu kaikissa vesissä; samoin läänikohtaisella vieheluvalla (heittokalastus tai vetouistelu yhdellä vavalla) ja Metsähallituksen vieheluvalla (heittokalastus tai vetouistelu useammalla kuin yhdellä vavalla). Katiska- ja verkko-pyynti on sallittua; verkkolupia myönnetään kaikkiin yli 10 ha:n järviin. Elimysjärvelle ei kuitenkaan myönnetä seisovien pyydysten lupia linnustonsuojelullisista syistä. Kaiken kaikkiaan kalastuspuiston alueilla on varsin vähäistä.

Lentualla harjoitetaan ammattikalastusta troolaamalla ja nuotalla.

2.7.2 Metsätalous

Lentuan ja Iso-Palosen–Maariansärkkien luonnonsuojelualueilla sekä Juortanansalon soidensuojelualueella on alueiden perustamissäädösten puitteissa mahdollista harjoittaa ns. luonnontuomukaista metsätaloutta. Soidensuojelualueen asetuksessa on erillismaininta siitä, että metsätaloustoimia voidaan tehdä vain alueen kivennäismailla.

Metsähallitus on omalla päätöksellään lopettanut metsätaloustoimet kaikilla soidensuojelualueilla jo vuonna 1994, ja sittemmin samaa periaatetta on noudatettu myös Ystävyyspuiston niillä osa-alueilla, missä hakkuut olisivat lainsäädännön puolesta olleet mahdollisia.

Juortanansalon Natura 2000 -ohjelman alue FI 1200208 on osoitettu toteutettavaksi metsälain nojalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että alueen borealiset luonnontalot ja muut Natura-luontotyyppien kuviot jäävät kehittymään luonnontalotilaisina eikä niillä tehdä metsätaloustoimia. Luontotyyppi-inventoinnin tiedot ja luontotyyppit on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Natura-luontotyyppien ulkopuolisilla alueilla toimitaan ympäristöoppaan periaatteita noudattaen. Juortanansalon metsälaki/Natura-alueita ei rajata maastoon, eikä siitä muodostu käytön ja käyttäjien kannalta erityisaluetta.

Suunniteltaessa metsätaloustoimenpiteitä Natura-alueiden läheisyydessä arvioidaan toimenpiteiden ympäristövaikutukset läheiseen Natura-alueeseen. Silloin, kun vaikutus on merkittävä, tehdään tarvittaessa erillinen luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittama arviointi.

2.7.3 Viranomaistoiminta

Osa-alueilla on valtakunnan rajaa noin 20 km. Rajavartiolaitos käyttää rajavyöhykkeellä olevan osan maastoa ja teitä sekä vyöhykkeelle johtavaa tiestöä ympärivuotisesti rajavartiotehtävissään. Ystävyyspuiston rauhoitusmääräykset eivät koske rajavartiotoimintaa.

2.7.4 Luontaiselinkeinot

Juortanansalon–Lapinsuon soidensuojelualue sijaitsee osin poronhoitoalueella ja kuuluu Hallan paliskuntaan. Alueella harjoitetaan poronhoitoa poronhoitolain mukaisesti; poronhoitajat voivat myös käyttää maastoajoneuvoa poronhoitotehtävissä ollessaan. Poronhoitoalueen etelärajalla, myös Juortanansalon–Lapinsuon soidensuojelualueella, on porojen ja metsäpeurojen sekoittumista estämään tarkoitettu ns. peura-aita. Peura-aitaa ylläpitää Metsähallitus.

2.8 Yhteenveto

Ystävyden puisto on sekä kasvillisuudeltaan että maisemallisesti Kainuun arvokkaimpia luonnonalueita. Alueella on erityistä merkitystä Kainuun erämaisen luonnon suojelulle sekä uhanalaisen lajiston säilymiselle. Alueella esiintyy useita luontodirektiivin liitteissä mainittuja kasvilajeja sekä lintudirektiivin liitteessä mainittuja harvinaisia lintulajeja. Sen sijainti valtakunnan rajan tuntumassa ja Venäjän puoleisten erämaiden läheisyys mahdollistavat lajistotäydennyksen Ystävyden puiston osa-alueille sekä myös lajien liikkumisen rajan yli alueelta toiselle.

Puiston osa-alueet Lentua ja Elimyssalo ovat Kainuun merkittävimpiä luonnonnähtävyyksiä, ja vetovoimaisina kohteina ne houkuttelevat alkuperäistä luontoa ihailevia kävijöitä. Eritoten nämä osa-alueet ovat myös luontomatkailun kehittämisen kannalta potentiaalisia alueita.

Suunnittelualueella on monipuolinen, edustava ja osin hyvin säilynyt rajaseudun kulttuuriperintö. Alueelta löytyy runsaasti esihistoriallisia muinaisjäännöksiä sekä historiallisen ajan kohteita. Merkittävimpien kohteiden joukkoon lukeutuvat mm. Iso-Palosen valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset, Levävaaran ja Latvavaaran erämaatilat sekä Lentuankosken valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö.

Mahdollisuus tutkimustoiminnan ja luonnontieteellisten seurantojen järjestämiseen oli Ystävyden puiston perustamisen lähtökohta. Viidentoista toimintavuoden jälkeen yhteistyö venäläisen osapuolen ja suomalaisten tutkijoiden välillä on vakiintunutta. Tutkimustulokset hyödyttävät suoraan alueiden hallintaa ja hoitoa. Tutkimustuloksia käytetään hyväksi myös paikallisten oppilaitosten opetuksessa.

Ystävyden puiston käyttö on nykyisin varsin vähäistä, ja kaikki käyttömuodot ovat tätä nykyä hyvin sopusoinnussa perustamistavoitteiden kanssa. Alueisiin kohdistuvat uhat liittyvät virkistyskäytön ja luontomatkailun aiheuttamaan maaston kulumiseen ja mahdollisesti eläinten häiriintymiseen. Mahdollisia haittoja ennaltaehkäistään ohjaamalla ja opastamalla kävijöitä.